

VAPAAEHTOINEN ELÄKESÄÄSTÄMINEN

Aloittamisen esteet

Jenni Strömberg

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012

Liiketalous
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tekijä(t) STRÖMBERG, Jenni	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 07.05.2012
	Sivumäärä 77	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi VAPAAEHTOINEN ELÄKESÄÄSTÄMINEN, ALOITTAMISEN ESTEET		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KOKKO, Jorma		
Toimeksiantaja(t) KESKI-SUOMEN OSUUSPANKKI		
Tiivistelmä <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miksi vapaaehtoinen eläkesäästämisen suosio on romahtanut lähivuosina verohelpotuksista huolimatta. Tutkimuksen toimeksiantajana oli Keski-Suomen Osuuspankki ja tavoitteena oli, että tämän tutkimuksen avulla toimeksiantaja pystyisi kehittämään toimintaansa vapaaehtoisen eläkesäästämisen tarjoajana.</p> <p>Vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen, sen tärkeyteen sekä Suomen eläkejärjestelmään tutustuttiin aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla. Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta ja kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaita. Kohderyhmään kuuluville lähetettiin kyselytutkimus ja sen lisäksi heidät kutsuttiin haastatteluun. Tutkimuksen otos valittiin Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaista harkinnanvaraisella otannalla. Saadussa otoksessa oli 1424 Keski-Suomen Osuuspankin asiakasta, joista kyselyyn vastasi 166 henkilöä ja haastattelussa kävi 19 henkilöä. Tutkimuksessa saadut tulokset esitellään kuvina ja taulukoina suorien jakaumien sekä ristiintaulukoinnin avulla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että suurimman osan vastaajista mielestä vapaaehtoinen eläkesäästäminen ei tunnu ajankohtaiselta juuri nyt ja monet eivät olleet kiinnostuneita siitä. Kiinnostuksen esteenä nähtiin se, ettei tiedetä, koska päästään eläkkeelle. Lisäksi eläkesäästämisen kulut nähtiin liian korkeana eikä varoja haluttu sitoa niin pitkäksi aikaa. Ristiintaulukoinnissa huomattiin, että naiset olivat enemmän huolissaan siitä, ettei eläkeikää vielä tiedetä. Tutkimukseen osallistuneet pitivät tärkeänä, että vapaaehtoisen eläkesäästämisen tuotteet olisivat joustavia, helppoja, niissä olisi pienet kulut sekä veroetu.</p> <p>Saatujen tutkimustulosten avulla Keski-Suomen Osuuspankki pystyy kehittämään toimintaansa vapaaehtoisen eläkesäästämisen tarjoajana. Tulosten avulla voidaan miettiä, minkälaiset muutokset olisivat tarpeellisia, jotta myynti saataisiin jälleen nousuun.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Eläke, vapaaehtoinen eläkesäästäminen, pitkäaikaissäästäminen, eläkevakuutus.		
Muut tiedot		

Author(s) STRÖMBERG, Jenni	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 07.05.2012
	Pages 77	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title BARRIERS TO STARTING WITH VOLUNTARY PENSIONS SAVINGS		
Degree Programme Degree Programme In Business Administration		
Tutor(s) KOKKO, Jorma		
Assigned by Jenni Strömberg		
Abstract <p>The purpose of this research was to find out why voluntary pensions savings has tumbled in the past few years regardless of tax concessions. The thesis was assigned by Keski-Suomen Osuuspankki and the objective was that the principal could develop its operations as a provider of voluntary pension savings products.</p> <p>Literature was studied about voluntary pensions saving, about its importance and about the Finnish pension scheme. Both quantitative and qualitative methods were used Everyone who was involved with this research was a customer of Keski-Suomen Osuuspankki. They were sent a questionnaire and they were also invited for an interview. The sample was selected out of the customers of Keski-Suomen Osuuspankki by using discretionary sampling. The sampling involved 1424 customers of Keski-Suomen Osuuspankki. The questionnaire was responded to by 166 persons, and 19 persons were interviewed. The research results were presented as diagrams and cross-tables. The majority of the responders thought that voluntary pensions saving is not topical at the moment, and many of them were not interested in it. Many respondents did not know the moment of their retirement, which was a barrier to starting pensions saving. In addition, the responders told that the costs of voluntary pensions saving are too high with the funds invested being unreachable for too long. Women seemed to be more worried about not knowing the age of retirement. The respondents told that voluntary pensions saving products should be flexible, easy to use, inexpensive, and also, give tax benefits.</p> <p>By utilizing the results of the study, Keski-Suomen Osuuspankki will be able to develop its operations as a provider of voluntary pensions saving products and consider what kinds of changes are needed for sales promotion.</p>		
Keywords Pension, voluntary pension saving, long-term saving, retirement pension insurance.		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	1
1 JOHDANTO.....	5
2 TOIMEKSIANTAJA JA TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	5
2.1 OP-Pohjola-ryhmä	5
2.2 Keski-Suomen Osuuspankki	6
2.3 Tutkimuksen tausta.....	7
3 VAPAAEHTOINEN ELÄKESÄÄSTÄMINEN	8
3.1 Mitä on vapaaehtoinen eläkesäästäminen	8
3.2 Vapaaehtoisen eläkesäästämisen veroetu	9
3.3 Tuottojen verotus	11
3.4 Eläkkeen verotus.....	12
3.5 Erityiset nostoperusteet	12
4 PITKÄAIKAISSÄÄSTÄMINEN	13
4.1 PS-säästämisen perusrakenne.....	13
4.2 Säästämissopimus.....	13
4.3 Palveluntarjoajan selonotto- ja tiedonantovelvollisuus	14
4.4 Säästämistili.....	14
4.5 Sijoituskohteet	15
4.6 Säästäjä ja säästövaroihin oikeutettu	16
4.8 OP-Eläkesäästö	17
5 VAPAAEHTOINEN YKSILÖLLINEN ELÄKEVAKUUTUS	17
5.1 Eläkevakuutus	17
5.2 Tiedonantovelvollisuus.....	18
5.3 Eläkevakuutus vakuutustuotteena	18
5.4 Korkosidonnainen eläkevakuutus.....	19
5.5 Sijoitussidonnainen eläkevakuutus	20
5.6 Eläkevakuutuksen lisäturvat.....	20

5.7 Kulut	21
5.8 OP-Eläkevakuutus	22
6 KOKONAISELÄKE	22
6.1 Mistä kokonaiseläke koostuu	22
6.2 Työeläke	23
6.3 Vanhuuseläke	23
6.4 Työkyvyttömyyseläke	24
6.5 Indeksit ja elinaikakerroin	24
6.6 Perhe-eläke.....	25
6.7 Osa-aikaeläke.....	25
6.8 Kansaneläke ja takuueläke	26
7 YHTEISKUNNAN TARPEET TUKEA ELÄKESÄÄSTÄMISTÄ	27
7.1 Miksi vapaaehtoista eläkesäästämistä tarvitaan.....	27
7.2 Julkisen talouden kestävyysvaje	28
7.3 Toimeentulon nelikenttä.....	28
7.4 Eläketurvan täydentäminen.....	31
8 TUTKIMUS	31
8.1 Tutkimuksen toteutus	31
8.2 Kvantitatiivinen tutkimus	32
8.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	35
9 TUTKIMUSTULOKSET	37
9.1 Taustamuuttajat.....	37
9.2 Strukturoidut kysymykset.....	41
9.3 Avoimet kysymykset	66
10 POHDINTA.....	67
LÄHTEET	70
LIITTEET	72

KUVIOT

KUVIO 1 Toimeentulon nelikenttä	28
KUVIO 2. Vastaajien ikäluokat.	37
KUVIO 3. Vastaajien sukupuoli.	38
KUVIO 4. Vastaajien koulutus	39
KUVIO 5. Vastaajien asema tällä hetkellä.....	40
KUVIO 6. Miten olet varautunut eläkeaikaan?.....	41
KUVIO 7. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista eläkeaikaan varautumisessa.	42
KUVIO 8. Mistä olet saanut tietoa eläkesäästämisestä?	44
KUVIO 9. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tiedon saamisessa.	45
KUVIO 10. Onko mielestäsi tietoa eläkesäästämisestä saatavilla riittävästi?.....	46
KUVIO 11. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tiedon saamisen riittävydessä.....	47
KUVIO 12. Ajatuksesi eläkesäästämisestä.....	48
KUVIO 13. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista ajatuksissa eläkesäästämisestä.....	49
KUVIO 14. Mikäli et ole kiinnostunut eläkesäästämisestä, miksi?	50
KUVIO 15. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista kiinnostuksen esteissä.	51
KUVIO 16. Mitä arvostat tuotteessa, jonka kautta voit säästää itsellesi lisäeläkettä?	52
KUVIO 17. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tuotteen ominaisuuksien arvostamisessa.....	53
KUVIO 18. Minkälaisena koet nykyiset yksityiset eläkesäästämismuodot?....	54
KUVIO 19. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista ajatuksissa/mielipiteissä nykyisistä tuotteista.	55
KUVIO 20. Paljonko haluaisit lisäturvaa eläkkeesi päälle?.....	57
KUVIO 21. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista lisäturvan määrässä.	58

KUVIO 22. Minkä verran olisit valmis säästämään kuukaudessa lisäeläkkeeseen?.....	59
KUVIO 23. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista säästösumman määrässä.....	60
KUVIO 24. Onko sinulle tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä?.....	62
KUVIO 25. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista eläkesäästämisen tarjoamisessa.	63
KUVIO 26. Millainen mielikuva sinulla on Keski-Suomen Osuuspankin eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista?	64
KUVIO 27. Kuinka luotettava Keski-Suomen Osuuspankki mielestäsi on? ...	65

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Ikä.	38
TAULUKKO 2. Sukupuoli.	39
TAULUKKO 3. Koulutus.	40
TAULUKKO 4. Vastaajien asema.....	41
TAULUKKO 5. Eläkeaikaan varautuminen.....	42
TAULUKKO 6. Tiedon saaminen.....	44
TAULUKKO 7. Tiedon saamisen riittävyys.....	46
TAULUKKO 8. Ajatus eläkesäästämisestä.....	48
TAULUKKO 9. Kiinnostuksen este.	50
TAULUKKO 10. Arvostus (eläkesäästämisen tuote).	53
TAULUKKO 11. Ajatus nykyisistä tuotteista.	55
TAULUKKO 12. Lisäturvan määrä.	57
TAULUKKO 13. Säästösumma kuukaudessa.	60
TAULUKKO 14. Eläkesäästämisen tarjoaminen.	62
TAULUKKO 15. Mielikuva KSOP:n eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista.	64
TAULUKKO 16. KSOP:n luotettavuus.....	65

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi vapaaehtoisen eläkesäästämisen aloittamisen esteet, koska pankissa työskennellessäni kiinnostuin tästä ajankohtaisesta aiheesta ja huomasin eläkesäästämisen suosion olevan vähäistä. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, miksi niin moni kieltäytyy vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä. Teen tutkimukseni Keski-Suomen Osuuspankille, jossa itsekin työskentelen. Tutkimukseen osallistuneet ovat kaikki Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaita. Aihe on ajankohtainen juuri nyt, sillä vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio Suomessa on romahtanut viimevuosina verohelpotuksista huolimatta. Esimerkiksi vuoden 2011 tammi-helmikuussa uusia eläkesäästäjiä tuli 3400, mikä on vain viidennes kolmen vuoden takaisista luvuista. (Eläkesäästämisen suosio romahtanut. 2011).

Elinajanodote nousee koko ajan ja sen vuoksi elinaikakerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä. (Elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeen määrään. 2012). Parantaakseen eläkkeensä määrää ihmisten olisi siis joko työskenneltävä pidempään tai säästettävä itse omaa eläkettään varten.

2 TOIMEKSIANTAJA JA TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 OP-Pohjola-ryhmä

OP-Pohjola-ryhmä on Suomen suurin finanssiryhmä. Se tarjoaa asiakkailleen parhaat keskittämisedut sekä maan monipuolisimman ja kattavimman pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden. Ryhmän liiketoiminta jakaantuu pankkitoimintaan, henkivakuutukseen ja vahinkovakuutukseen. Liiketoiminta perustuu osuustoiminnallisuuteen eli yhdessä tekemiseen ja menestyksen jakamiseen kaikkien kesken. Osuuspankin omistavat sen asiakkaat; Osuus-

pankit ovat osuuskuntia ja jokaisella omistajajäsenellä on yksi tasavertainen ääni. Osuuspankit ovat itsenäisiä, vähittäispankkitoimintaa harjoittavia talletuspankkeja ja niiden liiketoiminnan ydin on asiakaskeskeisyys. Tavoite on menestyä yhdessä asiakkaiden kanssa ja liiketoiminnan tuotto käytetään omistajajäsenten hyväksi; tuotteiden, palveluiden ja etujen kehittämiseen. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.)

Osuuspankkien yhteenliittymän strategisena omistajayhteisönä toimii OP-Pohjola osk. Sen perustehtävänä on luoda edellytykset OP-Pohjola-ryhmän yhtenäisyydelle ja menestykselle sekä valvoa ja ohjata ryhmän liiketoimintaa yhteisesti sovitun strategian mukaisesti. Se luotaa toimintaympäristöä sekä kerää tietoa toimialan muutoksista ja markkinoista. Lisäksi OP-Pohjola osk vastaa ryhmän yrityskuvasta, maineesta ja brändeistä. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011, 2012.)

OP-Pohjola osk:in merkittävin tytäryhtiö on Pohjola Pankki Oyj. Pohjola on pörssinoteerattu finanssipalvelukonserni. Se tarjoaa asiakkailleen pankki-, vahinkovakuutus- ja varainhoitopalveluja. Pohjola toimii OP-Pohjola-ryhmän keskuspankkina sekä hoitaa ryhmän maksuvalmiutta ja kansainvälistä liiketoimintaa. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.)

2.2 Keski-Suomen Osuuspankki

Keski-Suomen Osuuspankki on osa suomalaista OP-Pohjola-ryhmää. Se on jäsentensä omistama, kehittyvä ja menestyvä, paikallinen osuuskuntamuotoinen pankki. Perustehtävänä on edistää omistajajäsenten ja asiakkaiden taloudellista menestystä sekä tukea maakunnan kestäväää hyvinvointia. Keski-Suomen Osuuspankin arvoja ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.)

Keski-Suomen Osuuspankin tase oli vuoden 2011 lopussa 1771 miljoonaa euroa. Asiakasvaroja eli talletuksia, rahastoja ja vakuutussäästämisen tuotteita pankissa oli noin 1736 miljoonaa euroa. Tärkeimpiä liiketoiminta-alueita olivat rahoitus, varallisuudenhoito, maksuliike sekä vahinkovakuutus. Asiakkaita vuoden 2011 lopussa oli 145 272 ja omistajajäseniä 59 638. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.)

Keski-Suomen Osuuspankki palvelee 18 konttorissa Keski-Suomen alueella sekä lisäksi omassa verkko- ja puhelinpalveluyksikössään. Pankin tytäryhtiö Keski-Suomen OP-Kiinteistökeskus Oy tarjoaa maakunnan kattavinta kiinteistönvälityspalvelua ja se toimii kahdeksassa asuntomyymälässä koko Keski-Suomen alueella. (Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.)

2.3 Tutkimuksen tausta

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosion odotettiin nousevan huomasti vuoden 2010 huhtikuussa, kun vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten rinnalle tulivat pitkäaikaissäästämisen PS-tilit, joiden kautta säästöt voidaan ohjata muun muassa rahastoihin, osakkeisiin ja pankkitalletuksiin. Toisin kuitenkin kävi. Ensimmäisen 12 kuukauden aikana PS-tiliä avattiin reilut 12 000, joka oli selvästi vähemmän kuin alalla oli odotettu. Suurena yllätyksenä tuli myös se, että samalla vapaaehtoisten eläkevakuutusten suosio koki hurjan romahduksen. Vuonna 2010 uusia eläkevakuutuksia otettiin enää 8400, kun vuonna 2008 niitä otettiin 69 000. Vuoden 2011 tammi-helmikuussa uusia eläkesäästäjiä tuli 3400 ja se on vain viidennes vuoden 2008 luvuista. (Eläkesäästämisen suosio romahtanut. 2011.)

Tutkimusaihe on ajankohtainen ja vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosion romahdus on näkynyt myös toimeksiantajani Keski-Suomen Osuuspankin PS-tilien ja eläkevakuutusten myynnissä. Esimerkiksi vuoden 2011 vapaaehtoisen eläkesäästämisen tuotteiden myynti oli vain noin kolmannes vuoden 2008 luvuista.

3 VAPAAEHTOINEN ELÄKESÄÄSTÄMINEN

3.1 Mitä on vapaaehtoinen eläkesäästäminen

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on sidottua pitkäaikaissäästämistä eli osa tuloista säästetään työssäoloaikana ja käytetään myöhemmin eläkeaikana. Säästämisen tarkoituksena on täydentää toimeentuloa eläkeaikana. Sopimus-suhde on pitkäaikainen ja voi kestää jopa monia kymmeniä vuosia. Sidottu pitkäaikaissäästäminen tarkoittaa sitä, että säästäjä saa säästövaiheessa ve-rovähennysoikeuden, mutta samalla varojen nosto-oikeus rajoitetaan eläke-ikään. (Eläkesäästäminen. 2011, 2-4.)

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on joustavaa. Maksujen määrää ja suuruutta voi vaihdella. Myös maksujen ajankohtaa voi muuttaa ja säästämässä voi pitää myös taukoja. Säästöjen nostovaiheessa eläke voi siis olla jotain ihan muuta kuin säästämistä aloitettaessa suunniteltiin. Lopulliseen eläkkeen määrään vaikuttavat sopimukseen maksettujen maksujen määrä ja ajankohta sekä säästöille kertynyt tuotto. Lisäksi siihen vaikuttavat yhtiön perimät kulut sekä säästöjen arvo. (Eläkesäästäminen. 2011, 2-4.)

Kun valitsee eläkesäästämisen sijoituskohteita, on syytä muistaa sijoittami- seen liittyvät riskit. Säästäjä tekee itse sijoituspäätökset yksittäisistä sijoitus- toimenpiteistä ja kantaa myös sijoituksiin sekä sijoituskohteiden vaihtamiseen liittyvät riskit. Säästäjä voi myös menettää säästövarojen pääoman osittain tai huonoimmassa tapauksessa jopa kokonaan. On tärkeää muistaa, että sijoit- tuskohteiden aikaisempi kehitys ei takaa tulevaa kehitystä. Sijoituskohteiden valinnassa kannattaa ottaa huomioon ainakin se, kuinka kauan on aikaa eläk- keen alkamiseen ja kuinka suuren arvonvaihtelun on valmis kestämään. Kan- nattaa myös miettiä, kuinka korkeaa tuottoa odottaa säästöille, kuinka suuren

riskin säästöjen pienenemisestä on valmis kestämään sekä minkälaisia ovat sijoituskohteista perittävät kulut ja palkkiot. (Eläkesäästäminen. 2011, 2-4.)

3.2 Vapaaehtoisen eläkesäästämisen veroetu

Verotuetun eläkesäästämisen tarkoituksena on kannustaa ihmisiä säästämään vapaaehtoisesti eläkepäivien varalle. Säästövaiheessa hyödytään verovähennysoikeudesta, mutta lähtökohtaisesti säästövaroja ei voida nostaa ennen yleistä vanhuuseläkeikää. Säästämislle ei ole PS-laissa eikä vakuutus-sopimuslaissa määritelty mitään ala- eikä ylärajaa, mutta tuloverolain mukaan maksuja voidaan kuitenkin vähentää yhteensä enintään 5000 euroa vuodessa. Jos kuitenkin säästää enemmän, 5000 euroa ylittävä määrä ei ole vähennyskelpoista, mutta eläkkeen ulosmaksuvaiheessa se on kokonaan verotettavaa tuloa. (Eläkesäästäminen. 2011, 4-5).

Säästövaroja aletaan maksaa toistuvina suorituksina sovituissa eläkeiässä. Sovittu eläkeikä tarkoittaa eläkelain mukaista (TyEL)yleistä vanhuuseläkeikää. Tällä hetkellä se on 63 vuotta. Jos lakisääteiseen eläkeikään tulee muutoksia sopimusaikana, vaikuttaa se myös vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen. Vapaaehtoisia eläkesäästöjä voidaan nostaa aikaisintaan TyEL:n määrittelemässä eläkeiässä. Vaikka siis oma henkilökohtainen eläkeikä olisi alempi, ei säästöjä voida nostaa aikaisemmin. Säästöjen nostoa voi kuitenkin halutessaan lykätä myöhemmäksi kuin työntekijän eläkelaiassa on säädetty alimmaksi eläkeiäksi. (Eläkesäästäminen. 2011, 4-5.)

Kun sopimus vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä tehdään, sovitaan eläkeikä eli ajanjakso, jona eläke maksetaan. Eläkeikä voi olla määräaikainen tai vakuutukseen perustuvan säästämisen yhteydessä elinikäinen. Jos eläkkeensaaja käyttää oikeuttaan alimpaan mahdolliseen eläkeikään, eläkeajan tulee olla vähintään kymmenen vuotta. Sen sijaan, jos eläkkeen nostamista lykätään myöhemmäksi, voidaan eläkkeen ulosmaksuaikaa lyhentää jokaista lyk-

käysvuotta kohti kahdella vuodella. Kuitenkin eläkkeen nostoajan on oltava aina vähintään kuusi vuotta. (Eläkesäästäminen. 2011, 4-5.)

Maksujen vähentäminen

Verotukea saa kummastakin, itselle otetuista vapaaehtoisista yksilöllisistä eläkevakuutuksista sekä pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvasta pitkäaikaissäästämisestä. Maksut vähennetään pääomatuloista. Sama pätee myös silloin, kun PS-sopimuksen on tehnyt tai vakuutuksen ottanut vakuutetun tai varoihin oikeutetun puoliso. Vakuutettu tai säästövaroihin oikeutettu vähentää aina maksut, vaikka maksut olisikin maksanut hänen puolisonsa. Verotuksessa vähennyskelpoisia ovat vain itselle tai puolisolle otetun PS-sopimuksen tai vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut. Muille henkilöille, joita ei verotuksessa käsitellä puolisoina, esimerkiksi avopuolisolle otetun eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen maksut eivät ole vähennyskelpoisia. (Pitkäaikaissäästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 2.)

Kumpikin puoliso saa vähentää vuosittain PS-sopimukseen tai vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen maksamiaan maksuja yhteensä 5000 euron edestä. Maksut vähennetään pääomatuloista, mutta jos henkilöllä ei ole pääomatuloja, maksut vähennetään erityisenä alijäämähyvityksenä ansiotuloista. Vähentää saa pääomatuloveroprosentin mukaisen osuuden. Tällä hetkellä pääomatuloveroprosentti on 30 eli vähentää saa 5000 euroa*30 % eli yhteensä 1500 euroa. Maksut vähentää aina varoihin oikeutettu tai vakuutetuna oleva. Maksujen vähentäminen toisen puolison tuloista ei ole mahdollista. Kuitenkin vähentämättä jäänyt erityinen alijäämähyvitys siirretään toiselle puolisolle automaattisesti. Aikaisintaan eli ensimmäisen kerran maksuja saa vähentää siltä verovuodelta, jolloin varoihin oikeutettu tai vakuutettu täyttää 18 vuotta ja viimeistään eli viimeisen kerran siltä verovuodelta jolloin eläkettä tai

PS-suorituksia aletaan maksaa. (Pitkäaikaissästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 2.)

Jos henkilöllä on useita itse otettuja tai puolison ottamia, eri aikoina otettuja PS-sopimuksia tai vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia, 18.9.2009 tai sen jälkeen otettujen PS-sopimusten/eläkevakuutusten maksujen vähennysoikeus lakkaa, kun mistä tahansa niistä aletaan maksaa eläkettä tai PS-suorituksia. Maksuja ei saa siis vähentää enää maksamisen alkamista seuraavana verovuonna, eikä myöskään sen jälkeen. Vain toistuvat eläke- tai PS-suoritukset vaikuttavat maksujen vähennyskelpoisuuteen. Vähennysoikeutta ei siis menetetä, jos eläkevakuutus takaisinnotetaan tai PS-sopimuksen varoja nostetaan kertanostona olosuhteisiin liittyvällä nostoperusteella (käsitellään tarkemmin myöhemmin). (Pitkäaikaissästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 2.)

Tuloverolain muutosten voimaantulosäännöksen mukaan viimeistään 17.9.2009 otettujen eläkevakuutusten maksujen vähennyskelpoisuuteen sovelletaan (eläkeikää lukuun ottamatta) lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tästä johtuen viimeistään 17.9.2009 otettujen eläkevakuutusten maksut voidaan jatkossakin vähentää siitä huolimatta, että verovelvolliselle maksetaan tai aletaan myöhemmin maksaa eläkettä tai muita PS-suorituksia. Vakuutus katsotaan otetuksi, kun sinne on alettu maksaa vakuutus sopimuksen mukaisia suorituksia. (Pitkäaikaissästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 2.)

3.3 Tuottojen verotus

PS-sopimusten tuotot verotetaan aina vasta suoritusta maksettaessa. Säästövaroihin kuuluville talletuksille ja joukkovelkakirjoille maksettavista koroista tai indeksihyvityksistä ei myöskään peritä lähdeveroa. Vastaavasti luovutus- ja muut tappiot vaikuttavat verotukseen vain säästövaroja ja aikanaan ulosmak-

settavaa veronalaista suoritusta pienentävinä erinä. Verotettavaa määrää vähentävät myös palveluntarjoajan perimät palkkiot silloin, kun ne vähennetään säästövaroista. Säästövaroista voidaan samoin vähentää myös arvopaperien hankkimiseen kohdistuva varainsiirtovero ja vastaava ulkomainen vero. (Pitkäaikaissäästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 3.)

3.4 Eläkkeen verotus

Eläke ja muut suoritukset, jotka maksetaan PS-sopimuksesta ja vapaaehtoisesta yksilöllisestä eläkevakuutuksesta ovat veronalaista tuloa. Sekä toistuvasti että kertasuorituksina maksettavat suoritukset ovat veronalaista tuloa. Maksajan tulee toimittaa suorituksista ennakonpidätys. Kaikki 6.5.2004 tai sen jälkeen otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet ovat pääomatuloa. Ennen 6.5.2004 otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten perusteella voi kertyä sekä pääoma- että ansiotuloksi määriteltävää eläkettä. Ansiotuloksi määritellään eläke, joka maksetaan ansiotulosta vähennettyjen vakuutusmaksujen ja niiden tuoton perusteella ja loput ovat pääomatuloa. (Pitkäaikaissäästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 4.)

3.5 Erityiset nostoperusteet

PS-sopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on, että säästöjä ei voida takaisinostaa tai muuten nostaa ennen eläkelain mukaista (TyEL)yleistä vanhuuseläkeikää. Poikkeuksena ovat vakuutetun tai säästövaroihin oikeutetun erityiset nostoperusteet, joita ovat vähintään vuoden kestänyt työttömyys, pysyvä työkyvyttömyys, osatyökyvyttömyys, puolison kuolema sekä avioero. Vakuutuslainsäädännön mukaan vakuutuksenottajalla on oikeus takaisinostoon myös silloin, jos vakuutusyhtiö muuttaa yksipuolisesti vakuutusehtoja tai vakuutuskanta siirretään toiseen yhtiöön. Jos erityinen nostoperuste täyttyy, voidaan säästö-

varat tai takaisinnostoarvo maksaa joko kerralla tai eläkkeen tapaan toistuvina suorituksina. (Pitkäaikaissästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. 2012. Kohta 4.4.)

4 PITKÄAIKAISSÄÄSTÄMINEN

4.1 PS-säästämisen perusrakenne

PS-kokonaisuudessa välttämättömiä toimijoita ovat säästäjä ja PS-palveluntarjoaja. Keskeisimpänä elementtinä toimii PS-tili ja yksinkertaisimmillaan PS-kokonaisuudessa onkin vain kaksi toimijaa: PS-tilipankki ja säästäjä. Silloin PS-tilipankki toimii myös palveluntarjoajana. Monimutkaiseen sopimuskokonaisuuteen voi kuulua säästäjä, muu säästövaroihin oikeutettu, PS-palveluntarjoaja, erillinen PS-tilipankki ja siellä oleva PS-tili. Lisäksi siihen voi kuulua vielä joukko erilaisia PS-tiliin liittyviä ulkopuolisia sijoituskohteita. (Poi-konen & Silvola 2010, 35–36.)

PS-sopimuksia voivat tarjota PS-laissa mainitut pankit, sijoituspalveluyritykset ja rahastoyhtiöt. Ennen PS-sopimuksen tekemistä tulee kartoittaa säästäjän sijoitustietämys- ja kokemus. (Eläkesäästäminen. 2011, 9.)

4.2 Säästämissopimus

Säästämissopimus eli PS-sopimus on puitesopimus, jossa sovitaan muun muassa riskitasosta, sijoitusstrategiasta sekä nostoperusteista. PS-sopimukseen liittyy aina sopimus pankissa olevasta PS-tilistä. PS-sopimuksessa on mainittava, että siihen sovelletaan lakia sidotusta pitkäaikaissästämisestä. Säästämissopimuksessa tulee mainita PS-lain 10 §:n mukaan ainakin sopimuksen osapuolet, mahdollinen muu säästövaroihin oikeutettu, säästöaika, perittävät maksut ja kulut sekä niiden määräytymisperusteet.

Sopimuksessa on mainittava myös sijoituskohteet, sijoitusstrategia ja sijoitusten riskitaso. Lisäksi siinä tulee mainita sanallisesti se, milloin säästövarojen takaisinmaksu alkaa (TyEL:n mukainen vanhuuseläkeikä) tai muu PS-lain mukainen nostoperuste. Siitä tulee käydä ilmi myös se, miten takaisinmaksu suoritetaan ja erinä suoritettavien maksujen kesto, säästäjän irtisanomis- ja keskeyttämisosoikeus sekä säästämistilin tarjoaja ja tilinumero. Maininta pitää olla myös siitä, miten säästövarojen arvo lasketaan kuolemantapauksessa, peruuttamistilanteessa sekä palveluntarjoajan toiminnan päättymistilanteessa. (Poikonen & Silvola, 2010, 36.)

4.3 Palveluntarjoajan selonotto- ja tiedonantovelvollisuus

Palveluntarjoajan on hankittava riittävät tiedot säästäjän sijoituskokemuksesta ja sijoitustietämyksestä ennen säästämissopimuksen tarjoamista. Kuitenkaan sellaisessa tapauksessa, jossa säästövaroja voidaan sopimuksen mukaan sijoittaa vain pankkitileille, joiden tuotto määräytyy vain varoille maksetuista koroista, palveluntarjoajan ei tarvitse hankkia tietoja. (Eläkesäästäminen 2011. 6.)

PS-lain 7 §:n 2 momentin mukaan säästäjälle on annettava hyvissä ajoin ennen säästämissopimuksen tekemistä palveluntarjoajan perustiedot. Lisäksi säästäjälle on annettava riittävät ja olennaiset tiedot sopimuksesta, jotta säästäjä voi luotettavasti arvioida palveluntarjoajaa, sopimusta ja sopimukseen liittyviä riskejä. (Poikonen & Silvola, 2010, 41.)

4.4 Säästämistili

Säästämissopimukseen liittyy aina sopimus säästämistilistä eli PS-tilistä. Se tarkoittaa pankkitiliä, jonka kautta hoidetaan kaikki säästämiseen liittyvä maksuliikenne. PS-tilin voi tarjota vain talletuspankki. Säästäjä maksaa tilille rahaa joko säännöllisinä toistuvina suorituksina tai kertaluonteisesti. PS-tililtä rahat

ohjataan yleensä säästämissopimuksessa sovittuihin sijoituskohteisiin. PS-tililtä myös veloitetaan säästämissopimuksen mukaiset kulut ja palkkiot. Lisäksi tilille maksetaan sopimukseen sisältyvien sijoitusten tuotot ja niihin liittyvien oikeuksien luovutuksesta ja pääoman takaisinmaksusta kertyneet varat. PS-sopimukseen ei voi siirtää asiakkaan jo olemassa olevia arvopapereita. Ainos- taan siinä tapauksessa, että sopimus siirretään palveluntarjoajalta toiselle, on mahdollista siirtää sijoitussalkku ilman, että varat realisoidaan. (Eläkesäästä- minen 2011, 7.)

PS-tili avataan säästövaroihin oikeutetun nimiin. Jos säästövaroihin oikeutettu on eri henkilö kuin säästäjä, myös säästäjän nimen tulee näkyä tilin tiedoissa. Säästäjällä on yksinoikeus tilin hallinointiin, mutta säästövaroihin oikeutettu omistaa säästövarat. Säästövarat sijoitetaan säästövaroihin oikeutetun nimis- sä ja myös arvo-osuustili ja rahasto-osuus ovat säästövaroihin oikeutetun ni- missä. (Poikonen & Silvola, 2010, 49.)

4.5 Sijoituskohteet

Säästämissopimuksessa tulee määritellä sijoituskohteet, joihin varoja voidaan sijoittaa. Siinä pitää määritellä myös sijoitusstrategia ja sijoitusten riskitaso. Näiden sopimuskohtien avulla pyritään varmistamaan se, että sijoituskohte- siin liittyviin riskeihin kiinnitetään riittävästi huomiota. Sallitut sijoituskohteet on määritelty sidottua pitkäaikaissäästämistä koskevassa laissa. Säästövaroja voidaan sijoittaa muun muassa sijoitusrahastoihin, pankkitilille, joukkovelkakir- jalainoihin tai pörssiosakkeisiin. Sopimuksen sallimissa rajoissa sijoituskohte- ta voi myös vaihtaa säästämisaikana. (Eläkesäästäminen 2011,7.)

Jollei muusta sovita, säästäjä valitsee itse sijoituskohteet. Myös riski sijoitus- kohteiden arvonkehityksestä on säästäjällä ja sen takia säästäjän tuleekin pe- rehtyä huolellisesti sijoituskohteiden ominaisuuksiin ja riskeihin. Erityisesti sel- laisessa tilanteessa, jos myy, ostaa tai vaihtaa sijoituskohteita oma-

aloitteisesti esimerkiksi verkkopalvelun kautta, on syytä kiinnittää huomiota siihen, sopivatko kohteet sovittuun sijoitusstrategiaan ja riskitasoon. Sijoituskohteet vaihtelevat palveluntarjoajien välillä ja kukin palveluntarjoaja itse päättää, mitkä sallituista sijoituskohteista sen tarjoamaan PS-sopimukseen on liitettävissä. Sopimuksissa, jotka on tehty pankkien kanssa, varoja voidaan sijoittaa esimerkiksi pankkitileille, rahastoihin, suoriin osakesijoituksiin sekä joukkovelkakirjalainoihin. (Eläkesäästäminen 2011, 8.)

4.6 Säästäjä ja säästövaroihin oikeutettu

PS-lain mukainen säästämismuoto on tarkoitettu luonnollisten ihmisten säästämistä varten. Se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi yritys ei voi tehdä työntekijänsä hyväksi PS-sopimusta. Tavallisesti säästäjä on myös säästövaroihin oikeutettu, mutta he voivat olla myös eri henkilöitä. (Poikonen & Silvola, 2010, 61.)

Kuitenkin tuloverolain säännöksistä johtuen, koskee tämä tilanne käytännössä ainoastaan puolisoita. Esimerkiksi jos säästövaroihin oikeutettuna olisi säästäjän lapsi, eivät maksut olisi verotuksessa vähennyskelpoisia. Sellaisissa tapauksissa, joissa säästäjä ja säästövaroihin oikeutettu ovat eri henkilöitä, on sopimusta solmittaessa huomioitava, että säästäjä tekee PS-sopimuksen ja hallinnoi sitä. Säästäjä voi halutessaan myös irtisanoa sopimuksen siirtääkseen sen toiselle palveluntarjoajalle. Lisäksi säästäjällä on oikeus päättää sijoituskohteista, mutta säästövarojen omistusoikeus on säästövaroihin oikeutetulla. Säästövarat nostetaan ulos vasta, kun säästövaroihin oikeutettu on täyttänyt määräiän tai jos hän joutuu esimerkiksi pitkäaikaisesti työttömäksi. Säästäjän elämäntilanne, esimerkiksi työttömyys, ei vaikuta siihen, koska säästövarat nostetaan. Esimerkiksi avioerotilanteessa jää säästäjä edelleen hallinnoimaan sopimusta. (Eläkesäästäminen 2011,8.)

4.7 Kulut

Kulujen suuruus riippuu palveluntarjoajasta sekä sopimukseen liitettävistä sijoituskohteista ja palveluista. Kulut voivat määräytyä esimerkiksi prosentuaalisena osuutena sijoitusten tuotosta tai säästöpääomasta tai kulut voivat olla kiinteät. Kuluja voidaan periä säästämissopimuksesta, säästämissopimukseen liitettävistä kohteista sekä säästämistilistä. (Eläkesäästäminen 2011, 8-9.)

4.8 OP-Eläkesäästö

OP-Eläkesäästö on hyvä esimerkki pitkäaikaissäästämisen tuotteesta. Eläketili on OP-Eläkesäästön ydin. Se toimii säästöjen hoitotilinä. Eläketilillä olevia varoja voi sijoittaa haluamiinsa eläkesäästön piirissä oleviin kohteisiin oman sijoitusstrategian ja riskitason mukaisesti. Näitä kohteita ovat määräaikainen eläketili, indeksi- ja joukkovelkakirjalainat, rahastot sekä osakkeet. Eläketilille ohjataan säästövarojen myynneistä ja lunastuksista tulevat varat sekä muut tuotot. Lisäksi sieltä peritään kulut. Eläkesäilytys on oma erillinen säilytys ja sen avulla pidetään sidotut eläkesäästöt erillään muista sijoituksista. Sitä kautta voi myös seurata eläkesäästösuunnitelman toteutumista (OP-Eläkesäästön tuoteseloste 2012.)

5 VAPAAEHTOINEN YKSILÖLLINEN ELÄKEVAKUUTUS

5.1 Eläkevakuutus

Henkivakuutusyhtiöiden kautta tarjotaan yksilöllisiä eläkevakuutuksia eläkesäästämistä varten. Eläkevakuutukset ovat vakuutuslainsäädännön alaisia. (Eläkesäästäminen 2011,14.)

5.2 Tiedonantovelvollisuus

Vakuutusyhtiön on ennen sopimuksen tekemistä annettava vakuutuksen hakijalle tarpeelliset tiedot vakuutustarpeen arvioimiseksi ja vakuutuksen valitsemiseksi. Näitä ovat tiedot vakuutusmuodoista, vakuutusmaksuista ja vakuutusehdoista. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota vakuutuksenhakijan aikaisempaan sijoituskokemukseen ja sijoittamisen tavoitteisiin sijoituskohteita valittaessa. Vakuutuksen hakijalle on annettava tietoa tarjolla olevien sijoituskohteiden ominaisuuksista sekä keskeisistä eroista. Tietojen tulee olla sellaiset, että niiden perusteella vakuutuksen hakija voi valita sijoituskohteet, jotka vastaavat hänen sijoitustavoitteitaan. Tiedot pitää antaa myös sijoitusrahastoihin liittyvistä maksuista ja kuluista. Vakuutuksen hakijalle on kerrottava myös se, että sijoituskohteita on mahdollisuus vaihtaa vakuutuksen voimassaoloaikana ja se, mitä tämä maksaa. Vakuutus sopimuslain mukaan tietoja ei tarvitse antaa suullisesti tai henkilökohtaisesti, vaan kirjallinen aineisto riittää. Kirjalliseen sopimusaineistoon tutustuminen on vakuutuksen ottajan vastuulla. (Eläkesäästäminen 2011, 10.)

Vakuutuksenantajan tulee lähettää vakuutuksenottajalle vuosittain tiedote, jossa käy ilmi vakuutusmäärä ja muita seikkoja, joilla on vakuutuksenottajalle ilmeistä merkitystä. Tällaisia seikkoja ovat muun muassa sovittu eläke aika, säästöosuus, vakuutukseen mahdollisesti liittyvä kuolemanvaraturva ja sen edunsaajamääräys. (Eläkesäästäminen 2011, 10.)

5.3 Eläkevakuutus vakuutustuotteena

Vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia markkinoidaan henkivakuutusyhtiöiden kautta sekä yksityishenkilöille että yrityksille. Eläkevakuutuksista voi valita joko korkosidonnaisen, sijoitussidonnaisen tai näiden yhdistelmän. Nämä vaihtoehdot eroavat toisistaan muun muassa tuoton kertymistavan ja tuot-

to-odotuksen osalta sekä säästettävän pääoman ja sille kertyneiden tuottojen säilymiseen liittyvän riskin osalta. (Eläkesäästäminen 2011, 10.)

Yksilölliset eläkevakuutukset ovat niin sanottuja elämänvaravakuutuksia. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos vakuutettu kuolee ennen eläkeikää tai ennen eläkkeen maksamisen päättymistä, ei vakuutukseen säästettyjä tai siinä jäljellä olevia varoja automaattisesti palauteta perillisille, vaan varat jäävät vakuutusyhtiöön. Tämän takia eläkevakuutuksissa tulee aina erikseen sopia kuolemanvaraturvasta. (Eläkesäästäminen 2011, 11.)

5.4 Korkosidonnainen eläkevakuutus

Korkosidonnaisessa eläkevakuutuksessa säästäjä tietää yleensä tarkoin, kuinka suurta tuottoa hän saa säästölleen ja milloin tuotto maksetaan (Eläkesäästäminen 2011, 10). Tässä eläkevakuutusvaihtoehdossa säästöt sijoittaa henkivakuutusyhtiö turvaavasti ja tuottavasti. Säästäjällä ei ole riskiä säästön säilymisestä tai tuoton saamisesta, vaan riskin kantaa henkivakuutusyhtiö. Henkivakuutusyhtiö päättää sijoituskohteista ja voi sijoittaa myös muualle kuin rahastoihin, esimerkiksi suoraan kiinteistöihin tai arvopapereihin. Korkosidonnainen eläkevakuutus on tuotto-odotukseltaan vaatimattomampi kuin sijoitusrahastoihin sijoittava sijoitussidonnainen eläkevakuutus. (Niiranen, 2006, 10–11.)

Korkosidonnaisessa eläkevakuutuksessa vakuutusyhtiö maksaa vakuutussäästölle tuottoa joko laskuperustekorona tai muun sopimuskorona sekä asiakashyvityksen ja kuolevuushyvityksen perusteella. Useimmiten tuoton perustana on laskuperustekorko tai muu sopimuskorko. Käytettävä korko määritellään vakuutus sopimuksessa ja vakuutusyhtiön tulee maksaa aina vähintään sen mukaista tuottoa vakuutukselle. Se, miten korko määräytyy, vaihtelee yhtiöittäin. Koron lisäksi vakuutusyhtiö maksaa vakuutussäästölle asiakashyvitystä. Vakuutusyhtiö päättää hyvityksen määrän yleensä vuosittain tuloksensa

perusteella. Asiakashyvitystä ei välttämättä makseta joka vuosi, koska ne riipuvat yhtiön toiminnan tuloksesta ja muun muassa yleisestä korkotasosta. (Eläkesäästäminen 2011, 11.)

Korkosidonnaisiin eläkevakuutuksiin liittyy myös vuosittain maksettava kuolevuushyvitys, joka toimii vuosittaisen koron tapaan. Hyvityksen määrä kasvaa vakuutetun iän noustessa. Hyvityksen määrään vaikuttaa myös vakuutetun sukupuoli sekä eläkevakuutukseen mahdollisesti liitetyn kuolemanturvan taso verrattuna eläkesäästöön. (Niiranen, 2006, 12.)

5.5 Sijoitussidonnainen eläkevakuutus

Sijoitussidonnaisessa eläkevakuutuksessa säästöt sijoitetaan yhteen tai useampaan sijoitusrahastoon. Riski säästöstä, tuotosta ja säilyvyydestä on säästäjällä. (Niiranen, 2006, 10). Tuottotaso ei ole millään tavoin tarkasti ennustettavissa ja myöskään pääoman säilyminen ei ole taattua. Pääoman kasvaminen tai pienentyminen on kiinni siitä, miten asiakkaan valitsemat rahastojen tai muiden sijoituskohteiden arvot kehittyvät. (Eläkesäästäminen 2011, 10.)

Vakuutuksenottaja voi vakuutusaikana vaihtaa vakuutukseen liittyviä sijoituskohteita. Kannattaa pitää mielessä, että vakuutusyhtiö ei oma-aloitteisesti vaihda vakuutuksenottajan rahastoja, vaikka rahastojen arvot olisivat laskussa. On vakuutuksenottajan vastuulla huolehtia siitä, että sijoitusten jakauma on hänen haluamansa. Rahastojen vaihdot ovat yleensä maksuttomia tiettyyn määrään asti vuodessa, mutta osa rahastoyhtiöistä perii kuitenkin siirtojen yhteydessä merkintä- ja lunastuspalkkion. (Eläkesäästäminen 2011, 12.)

5.6 Eläkevakuutuksen lisäturvat

Eläkevakuutus on vakuutus pitkään elämisen varalle ja vakuutuksesta maksettavan eläkkeen edellytyksenä on, että vakuutettu on elossa. Vakuutetun kuollessa ennen eläkkeen maksamisen aloittamista vakuutussäästö jää va-

kuutusyhtiöille. Koska tämä ei kuitenkaan yleensä ole vakuutuksenottajan tai vakuutetun tahdon mukaista, liitetään eläkevakuutukseen henkivakuutus vakuutetun kuoleman varalta. Vakuutuksenottaja voi määrätä yhden tai useamman henkilön edunsaajaksi, jolle kuolemantapakorvaus maksetaan. Vakuutuksenottajalla on oikeus peruuttaa tai muuttaa edunsaajamääräys ennen vakuutustapahtuman eli kuoleman sattumista. Jos kuoleman varalta otetun henkivakuutuksen edunsaajamääräys on voimassa, maksetaan vakuutuskorvaus suoraan edunsaajalle, eikä se siis kuulu vakuutetun kuolinpesän varoihin. Jos taas vakuutuksenottaja ei ole määrännyt edunsaajaa kuoleman varalta otta- maansa henkivakuutukseen, kuuluu vakuutuskorvaus vakuutetun kuolinpesän varoihin. (Eläkesäästäminen 2011, 13.)

Joidenkin vakuutusyhtiöiden tuotteissa on mahdollista varhentaa eläke alka- maan jo ennen 63:a ikävuotta pysyvän työkyvyttömyyden tai yli vuoden kestä- neen työttömyyden perusteella. Se saattaa kuitenkin pienentää eläkkeen mää- rää. Lisäksi varhennettaessa yksilöllisen eläkkeen alkamista pysyvän työky- vttömyyden perusteella, saattaa vakuutusyhtiö vaatia, että kuolemantapaus- turva on voimassa. (Eläkesäästäminen 2011, 13.)

5.7 Kulut

Vakuutussovimuksista perittävät kulut riippuvat siitä, minkälaisia sijoituskohtei- ta ja palveluita sopimukseen sisältyy. Kulut voivat olla kiinteät tai ne voivat määräytyä esimerkiksi prosentuaalisena osuutena kertyneestä säästöstä ja/tai vakuutusmaksuista. Kuluja peritään yleensä maksetusta vakuutusmaksusta ja vakuutuksen ylläpidosta, sekä säästö- että elinaikana. Lisäksi eläkevakuutuk- sen takaisinnostamisesta peritään kuluja. Myös kuoleman varalta otetusta henkivakuutuksesta peritään maksu. Kuluja voidaan periä myös erilaisista toimenpiteistä, esimerkiksi säästöjen siirrosta sekä ylimääräisistä tiedotteista ja todistuksista. (Eläkesäästäminen 2011, 13.)

5.8 OP-Eläkevakuutus

OP-Eläkevakuutus on sijoitussidonnainen eläkevakuutus. Siinä vakuutussäästön arvo on sidottu vakuutuksenottajan valitsemien sijoituskohteiden arvon kehitykseen. Sijoituskohteiden liittäminen vakuutukseen tapahtuu laskennallisesti vakuutussäästön arvon laskemista varten. Vakuutukseen liitettyjen sijoituskohteiden ja niissä olevan omaisuuden omistusoikeus kuuluu vakuutusyhtiölle eikä siten vakuutuksenottajalla, vakuutetulla tai edunsaajalla ole oikeutta vakuutukseen liitettyihin sijoituskohteisiin tai niissä olevaan omaisuuteen (OP-Henkivakuutuksen tuoteseloste 2012.)

OP-Eläkevakuutus on vakuutuksenottajan ja OP-Henkivakuutus Oy:n välinen vakuutussopimus vakuutusturvasta ja sen voi ottaa 18 vuotta täyttänyt henkilö. Vakuutuksilla ei ole pankkitalletusten lakisääteistä rajattua talletussuojaa, vaan sen sijaan vakuutussäästöjen turvana on OP-Henkivakuutuksen toimintapääoma, jolle vakuutusyhtiölaki ja EU-direktiivit asettavat vähimmäisvaatimukset. Vakuutussopimukseen sovelletaan vakuutussopimuslakia ja muuta Suomen lainsäädäntöä sekä lisäksi vakuutuksen laskuperusteita (OP-Henkivakuutuksen tuoteseloste 2012.)

6 KOKONAISELÄKE

6.1 Mistä kokonaisaläke koostuu

Suomessa lakisääteinen eläketurva koostuu työeläkkeestä, asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä sekä takuueläkkeestä. Työeläkkeen tarkoitus on eläkkeelle siirryttäessä turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtullinen säilyminen. (Kokonaisaläke. 2012, 9.)

6.2 Työeläke

Työeläke voi olla vanhuus-, työkyvyttömyys-, perhe- tai osa-aikaeläkettä. Työttömyyseläkettä ei ole myönnetty 1.1.2012 jälkeen, mutta niitä kuitenkin maksetaan vielä. Vuoden 2012 alusta alkaen ikääntyvien työttömien toimeentulo on turvattu jatkamalla työttömyysturvaa vanhuuseläkkeen alkamiseen asti. Lakisääteinen työeläke koostuu monesta eri tekijästä. Siihen vaikuttavat vuosiansioiden määrä, iästä riippuva karttumisprosentti, jokaiselle syntymävuosiluokalle laskettava elinaikakerroin sekä indeksikorotukset. Vuodesta 2005 lähtien karttunut työeläke lasketaan erikseen kultakin kalenterivuodelta ja ennen sitä ansaittu eläke tuolloin voimassa olleiden lakien mukaan. Eri työeläkelakien alaisesta työskentelystä sekä yrittäjätoimintajaksoista kertyneet eläkkeet lasketaan yhteen ja lopuksi työeläke kerrotaan elinaikakertoimella. Tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaiset etuudet ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, joten työeläkettä maksetaan niiltä osin, kuin työeläke on näitä suurempi. (Kokonaiseläke. 2012, 11.)

6.3 Vanhuuseläke

Eläkettä karttuu 18–52-vuotiaana kunkin työssäolovuoden ansioista 1,5 prosenttia. 53–62-vuotiaana karttumisprosentti on 1,9 ja 63–67-vuotiaana 4,5 prosenttia. Eläke tarkistetaan elinaikakertoimella, jota käsitellään myöhemmin. Palkattomilta ajoilta eli sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista eläkettä karttuu 1,5 prosenttia. 68 vuoden täyttämiseen asti eläkkeen kanssa rinnakkaisesta työsuhteesta ja yrittäjätoiminnasta kertyy eläkettä 1,5 prosenttia. Henkilö, joka on vanhuuseläkkeellä, voi työskennellä rajattomasti ilman, että sillä on vaikutusta maksussa olevaan eläkkeeseen. Työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon eläkkeen laskentaa varten. Sen jälkeen vähennetään kutakin vuotta vastaava palkansaajan työeläkemaksu. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle on mahdollista siirtyä 62-vuotiaana, mutta tällöin eläke on pysyvästi matalampi kuin normaali vanhuuseläke. Vastaa-

vasti eläkettä voidaan lykätä yli 68 ikävuoden, jolloin taas eläke nousee korkeammaksi kuin normaali vanhuuseläke. (Kokonaiseläke. 2012, 11.)

6.4 Työkyvyttömyyseläke

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyysetuuksia ovat työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki ja osakuntoutustuki. Jos työkyvyn menetys on vähintään 3/5, maksetaan vielä täyttä eläkettä, mutta jos työkyvyn menetys on vähintään 2/5, maksetaan osaeläkettä. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet vakuutetun täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Kuntoutustuki myönnetään aina vain määrääjäksi ja se on samansuuruinen kuin työkyvyttömyyseläke. Työkyvyttömyyseläke koostuu siitä eläkkeestä, joka on karttunut työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä sekä tulevan ajan eläkkeestä. Myös työkyvyttömyyseläke kerrotaan elinaikakertoimella, mutta tämä koskee vain työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaan mennessä kertynyttä osaa. Kertoimen vaikutus ei siis ole yhtä suuri kuin vanhuuseläkkeissä. (Kokonaiseläke. 2012,12.)

6.5 Indeksit ja elinaikakerroin

Eläkettä määrättäessä työuran aikaiset ansiotulot tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Vuonna 2012 palkkakerroin on 1,291 ja nousua edelliseen vuoteen nähden on 3,03 prosenttia. Palkkakertoimessa palkansaajien ansiotason muutoksen paino on 0,8 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen paino on 0,2 prosenttia. Joka vuosi tammikuun alussa tarkistetaan maksussa olevia eläkkeitä työeläkeindeksillä. Siinä ansiotason muutoksen paino on 0,2 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,8 prosenttia. (Kokonaiseläke. 2012, 13–14.)

Vuodesta 2010 lähtien alkavat vanhuuseläkkeet on tarkistettu myös elinaikakertoimella. Sen avulla eläkkeet sopeutetaan automaattisesti elinajanodotteen muutoksiin. Kun elinaikaodote on nousussa, se pienentää kuukausittain mak-

settavaa eläkettä. Se ei kuitenkaan pienennä eläkkeensaajan koko vanhuuseläkeajalta maksettavaa eläkekertymää, jos eläkkeensaaja elää niin pitkään kuin pidentynyt elinaikaodote olettaa. Jokaiselle syntymävuosiluokalle määrätään elinaikakerroin 62 vuoden iässä. Vuonna 2012 elinaikakerroin on 0,98351 ja se koskee vuonna 1950 syntyneiden vanhuuseläkkeitä. Sama kerroin koskee myös niitä aiemmin eläkkeelle siirtyviä, joilla on oikeus alempaan eläkeikään. Vuonna 2012 63- tai 64-vuotiaana eläkkeelle jäävien eläke tarkistetaan ikäluokalle aiemmin vahvistetulla elinaikakertoimella. Niiden eläkkeisiin, jotka jäävät 65-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle, elinaikakerroin ei vaikuta. (Kokonaiseläke. 2012, 14.)

6.6 Perhe-eläke

Perhe-eläke perustuu edunjättäjän kuolinhetkellä saamaan vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen. Jos edunjättäjä ei kuitenkaan ollut eläkkeellä tai jos hän oli osa-aikaeläkkeellä, käytetään perhe-eläkkeen perustana eläkettä, jonka hän olisi saanut, jos olisi tullut kuolinhetkellään työkyvyttömäksi. Määrältään perhe-eläke voi olla korkeintaan edunjättäjän täyden eläkkeen suuruinen. (Kokonaiseläke. 2012, 15.)

6.7 Osa-aikaeläke

Vuodesta 2011 alkaen osa-aikaeläkkeen alaikäraja on ollut 60 vuotta. Osa-aikaeläkkeelle voi päästä 60–67-vuotias vakuutettu, jolla on ollut riittävästi työuraa ennen eläkkeelle siirtymistä. Vuonna 1952 syntyneillä on vielä mahdollisuus jäädä osa-aikaeläkkeelle ennen 60 vuoden ikää. Haettaessa osa-aikaeläkettä on hakijan siirryttävä kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön. Hän ei myöskään saa saada muuta omaan työuraan perustuvaa eläkettä. (Kokonaiseläke. 2012, 15.)

Siirryttäessä osa-aikatyöhön on ansioiden pudottava 35–70 prosenttiin aikaisemmista vakiintuneista ansioista. Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia

vakiintuneen ansion ja osa-aikaisten ansioiden erotuksesta eli työansioiden alenemasta. Enintään osa-aikaeläkkeen määrä saa kuitenkin olla 75 prosenttia osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä kertyneestä eläkkeestä. Henkilön ollessa osa-aikaeläkkeellä kertyy hänen työansioistaan vanhuuseläkettä. Vuodesta 2012 lähtien osa-aikaeläke tarkistetaan jos tulot ovat muuttuneet vähintään 15 prosenttia. Aikaisemmin tarkistus tehtiin jo muutoksen ollessa 10 prosenttia. (Kokonaiseläke. 2012, 15–16.)

6.8 Kansaneläke ja takuueläke

Jos työeläketurva jää pieneksi tai sitä ei ole karttunut ollenkaan, kansaneläkejärjestelmästä maksettavat kansaneläke- ja takuueläke-etuudet turvaavat perustoimeentulon. Kansaneläkkeen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan ansiotulot, perhesuhteet ja asumisaika Suomessa. Vuonna 2012 kansaneläkkeen täysi määrä yksinelävälle henkilölle on 608,63 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa elävälle 539,85 euroa kuukaudessa. Eläketulojen kasvaessa kansaneläke pienenee siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä. Kansaneläke alkaa kuitenkin pienentyä vasta, kun eläketulot menevät rajatulon yli. Vuonna 2012 se on 53,70 euroa kuukaudessa. Kansaneläkejärjestelmän etuuksia tarkistetaan joka vuosi kansaneläkeindeksillä. (Kokonaiseläke. 2012, 16.)

Takuueläke on tarkoitettu niille, jotka saavat pientä eläketuloa. Sitä maksetaan vain Suomessa asuville ja se on veronalainen etuus. Jos henkilö saa pelkästään osa-aikaeläkettä, osatyökyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä, ei takuueläkettä makseta. Takuueläke on Kelan kautta saatava eläke-etuus. Se korottaa vähimmäiseläkkeen määrän 713,73 euroon kuukaudessa. Vähimmäiseläke korotetaan aina samaan tasoon sekä yksinasuvilla että avo- tai avioliitossa asuvilla. Suurimmillaan takuueläke on normaalitilanteissa parisuhteessa olevalla, joka saa pelkkää kansaneläkettä. Sen määrä on silloin 173,88 euroa

kuukaudessa. Takuueläke tarkistetaan joka vuosi kansaneläkeindeksillä. (Kokonaiseläke. 2012,19.)

7 YHTEISKUNNAN TARPEET TUKEA ELÄKESÄÄSTÄMISTÄ

7.1 Miksi vapaaehtoista eläkesäästämistä tarvitaan

Väestön ikääntyminen on yhteiskunnan kannalta yksi keskeisimmistä henkilöriskeistä. Säästämiseen liittyy varojen turvaava ja tuottava sijoittaminen edelleen, mutta toisaalta tuotto-odotus kannustaa ottamaan riskiä. Se, että yhteiskunta antaa verotuksellista tukea johonkin tiettyyn säästömuotoon, tarkoittaa, että yhteiskunta ottaa osaa myös säästömuodon riskinkantoon. Samalla se pienentää kotitalouden panostusta ja rohkaisee riskinottoon. Säästämisen tekee mielekkääksi se, että säästö ei katoa, vaan sen saa säästäjä itse tai hänen kuoltuaan perilliset. Kotitalouksien pitkäaikaissäästäminen voidaan liittää hyvinvointivaltion sosiaaliturvaan ja yhteiskunnan turvaverkkoon. (Niiranen 2006, 21–22.)

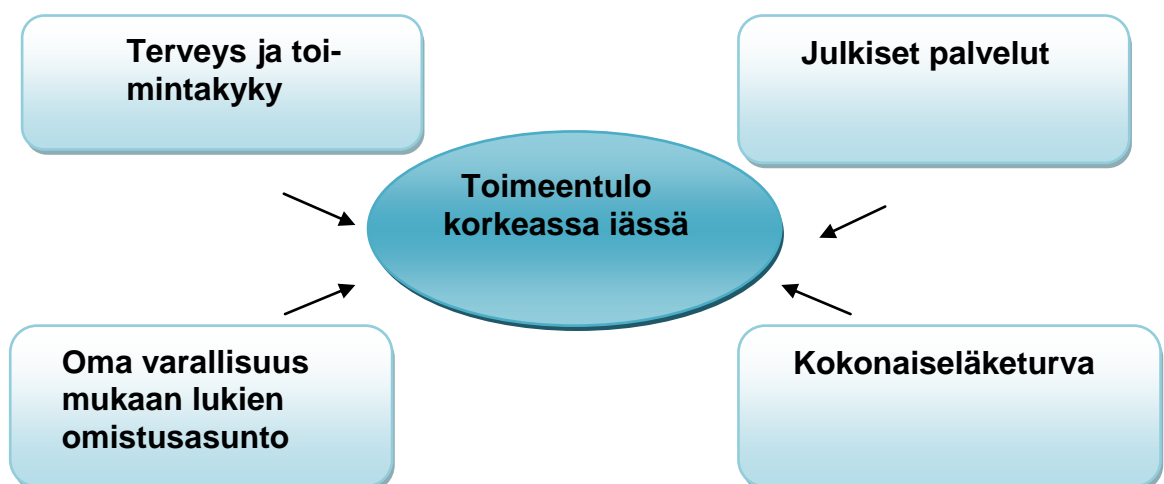
Jos ajatellaan yksityisen säästämisen ja julkisen varautumisen välistä suhdetta, toisessa ääripäässä tilanne voisi olla sellainen, että hyvinvointivaltiossa olisi julkisesti varauduttava kaikkiin yksilöä kohtaaviin tarpeisiin. Toinen ääripää olisi yhteiskunta, jossa kotitalouksien on itse varauduttava kaikkiin omiin tarpeisiinsa. Julkinen varautuminen ja yksityinen säästäminen eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja, vaan yksityinen säästäminen ja yksityisvakuutukset ovat kehittyneet julkisen varautumisen rinnalla. Julkinen varautuminen perustuu siihen, että verotuloilla ja veroluonteisilla maksuilla kustannetaan kyseisen vuoden julkisen varautumisen menoja. Yhteiskunnan jäsen ei siis voi luottaa, että nykyinen julkisen varautumisen taso on voimassa vielä esimerkiksi 40 vuoden kuluttua. (Niiranen 2006, 21–22.)

7.2 Julkisen talouden kestävyysvaje

Valtiovarainministeriö julkaisi helmikuussa 2010 Julkisen talouden kestävyysraportin (8/2010). Sen mukaan Suomen julkinen talous on ajautumassa kestävämpään tilanteeseen. Raportista käy ilmi, että julkisen talouden kestävyysvaje on noin 5,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Jotta kestävyysvajeesta selvitäisiin, pitäisi julkiseen talouteen saada pitkäksi aikaa noin 4 prosentin ylijäämä bruttokansantuotteesta ja se taas edellyttäisi noin 8 miljardin euron vuotuista ylijäämää. Vuonna 2010, kun raportti ilmestyi, julkinen talous oli merkittävästi alijäämäinen. Valtiovarainministeriön arvion mukaan julkinen talous on jatkossakin talous- ja rahoituskriisien jälkeen selvästi ja pysyväisluonteisesti heikompi, kuin aikaisemmin on arvioitu. Raportin mukaan ikäsidonnaiset menot, kuten hoito- ja hoivamenot sekä eläkkeet kasvavat meillä nopeammin kuin muissa EU-maissa vuoteen 2030 saakka (Poikonen & Silvola 2010,15–16.)

7.3 Toimeentulon nelikenttä

Toimeentulon nelikenttä kuvaa toimeentulon eri tekijöitä eläkeaikana. Nelikenttä kuvaa hyvin sitä, että toimeentulo elämän loppuvuosikymmeninä riippuu monesta muustakin asiasta kuin eläkkeistä (Poikonen & Silvola 2010, 16.)

KUVIO 1 Toimeentulon nelikenttä (Poikonen & Silvola 2010, 16.)

Terveys ja toimintakyky

Koska suomalaisten terveys ja toimintakyky ovat kehittyneet viime vuosina myönteisesti, kansalaisten elämä ja etenkin loppuelämän aktiivisen elämisen vuodet ovat lisääntyneet. Suomalaiset eivät ole koskaan olleet niin terveitä ja toimintakykyisiä kuin tällä hetkellä. Siitä huolimatta sairaudet ovat edelleen osa elämää. Asiantuntijat uskovat, että elinajan pitenemiskehitys jatkuu tulevaisuudessa. Elämä pitenee aina loppupäästä ja pidentyvä elämä johtaa siihen, että sairaana elämisen todennäköisyys kasvaa, huolimatta siitä, että ”terveidenkin” elinvuosien määrä lisääntyy. Tästä syystä yli 90-vuotiaaksi eläminen lisää riskiä joutua toisten hoidettavaksi ainakin elämän viimeisinä vuosina. (Poikonen & Silvola 2010, 16–17.)

Julkiset palvelut

Vaikka julkisista palveluista nauttivat kaikenikäiset suomalaiset, ovat ne enemmän tai vähemmän ikäsidonniaisia. Iäkkäiden kohdalla julkisten palveluiden kustannukset aiheutuvat hyvin pitkälti terveydenhoidon ja hoivapalveluiden kustannuksista. Väestön ikääntyessä näitä palveluita tarvitaan koko ajan enemmän ja lisäksi näiden palveluiden hintakehitys on huomattavasti nopeampaa kuin muiden palveluiden. Suomessa sosiaali- ja terveydenhoidon kustannukset ovat yli 15 miljardia euroa vuodessa. Ne ovat nousseet viimeisten viiden vuoden aikana melkein 50 %. Vanhainkoti- tai palvelutalopaikan kokonaiskustannus on noin 4000 euroa kuukaudessa. (Poikonen & Silvola 2010, 17–18.)

Tietoisuus uhkasta, jonka julkisen talouden kestävyysvaje koko hyvinvointimallille aiheuttaa, on lisännyt voimakkaasti keskustelua siitä, miten haasteesta selvitään. On yleisesti hyväksytty, että työuria on pidennettävä ja julkisten palveluiden tuottavuutta on lisättävä. Lisäksi verotusta on kiristettävä. Näiden

lisäksi julkisia palveluita on kuitenkin leikattu jo pitkään. (Poikonen & Silvola 2010, 18.)

Kokonaiseläketurva

Kun eläketurvasta keskustellaan, tarkoitetaan eläkkeillä usein pelkästään lakisääteisiä työeläkkeitä. Tämä on ymmärrettävää, koska lakisääteisen työeläketurvan osuus kokonaiseläketurvastamme on noin 95 prosenttia. Työsuhteeseen perustuvien lisäeläkejärjestelmien osuus on noin 3 prosenttia. Siihen kuuluvat henkivakuutusyhtiöiden ryhmäeläkevakuutukset ja työsuhteeseen perustuvat yksilölliset eläkevakuutukset, eläkesäätiöiden ja eläkekassojen lisäeläkkeet sekä työnantajan lisäeläkelupaukset. Omien yksilöllisten eläkevakuutusten osuus on noin 3 prosenttia. (Poikonen & Silvola 2010, 18.)

Kokonaiseläketurvan vastuulla tarkoitetaan sitä rahamäärää, joka eri järjestelmistä pitäisi yhteensä maksaa kerralla, tähän mennessä kertyneen turvan perusteella. Kyseessä on päivänarvo, joten aikanaan maksettavien eläkkeiden euromäärä on tosiasiasa suurempi. Lakisääteisessä työeläkejärjestelmässä eläkkeen määrää korottaa ennen eläkeikää kertyneiden eläkeosuuksien nimellisarvoa nostava palkkakerroin ja sen lisäksi vapaaehtoisissa järjestelmissä eläkesäästöjen tuotto. Eläkkeille tullaan myös maksamaan indeksikorotukset siitä syystä, että ne tullaan maksamaan pitkän ajan kuluessa. (Poikonen & Silvola 2010, 19.)

Lakisääteisen työeläketurvan eläkevastuusta alle 30 prosenttia on rahastoitu ja vapaaehtoisen vastuun määrä on rahastoitu kokonaan. Tämä johtuu siitä, että lakisääteiset pakolliset järjestelmät ja vapaaehtoiset järjestelmät eroavat olennaisesti juridisesti toisistaan. Lakisääteinen työeläke perustuu lainsäädäntöön, joka tarpeen vaatiessa on muutettavissa niiden muutosten perusteella, joita eduskunta lainsäädäntöön tekee. Vapaaehtoisesti työsuhteessa tai itse rahoitettu eläketurva sen sijaan perustuu yksityisoikeudellisiin sopimuksiin,

joita sopimuskumppanit eivät yksipuolisesti saa muuttaa. Tämän takia lainsäädäntö edellyttää henkivakuutusyhtiöiltä ja muilta toimijoilta täyttä rahastointia. (Poikonen & Silvola 2010, 19.)

7.4 Eläketurvan täydentäminen

Kansalaiset toivoisivat eläketason olevan noin 65 prosenttia loppupalkasta, mutta sen saavuttaminen vaatisi erittäin suurta lisäpanostusta eläketurvaan. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA:n arvion mukaan toivotun tasoisen eläketurvan saavuttaminen edellyttäisi, että kansalaiset säästäisivät työsuhteen alusta alkaen noin 5 prosenttia vastaavan summan bruttopalkastaan. Käytännössä kuitenkin kansalaisten toivomaan eläketurvaan ei voida päästä etukäteen säästämällä. Joka tapauksessa lakisääteisen työeläketurvan maksutasoa joudutaan nostamaan usealla prosenttiyksiköllä, jotta edes 40–50 prosentin eläketaso saavutettaisiin (Poikonen & Silvola 2010, 22.) Vuonna 2012 työntekijän oma eläkemaksu on 5,15 % palkasta ja 53 vuotta täyttäneillä 6,50 prosenttia. (Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut 2012. 2012).

8 TUTKIMUS

8.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista lähestymistapaa. Nämä tutkimusotteet voidaan nähdä toisiaan seuraavina lähestymistapoina ja usein laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen pohjalla. Laadullisen tutkimuksen avulla selvitetään ilmiö, ilmiöön vaikuttavat tekijät sekä niiden väliset riippuvuussuhteet. Se vastaa kysymykseen ”mitä?”. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla siis selvitetään, mistä on kyse. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään yleistämään, ja se edellyttää tutkittavan ilmiön tekijöiden, parametrien tai muuttujien tuntemista.

Mittauksia ei voida suorittaa, jos ei tiedetä, mitä mitataan. Laadullinen ja määrällinen tutkimus täydentävät toisiaan ja tutkimus voi sisältää molemmat tutkimusotteet. (Kananen, 2011, 15–17.)

Kvalitatiivista tutkimusta voi edeltää myös kvantitatiivinen tutkimus. Tämä toimii silloin, kun määrällistä tietoa on kerätty, mutta tiedon jalostaminen ymmärrettävään muotoon vaatii havainnointia, haastatteluja tai muuta taustaselvitystä. Tällöin kvalitatiivista tutkimusta käytetään kvantitatiivisen tutkimustiedon ymmärryksen lisäämiseen. (Kananen 2008, 119.) Tässä tutkimuksessa tehtiin juuri näin, eli ensiksi tehtiin kvantitatiivinen tutkimus ja sen syventämiseen käytettiin kvalitatiivista tutkimusta.

Tässä tutkimuksessa kvalitatiivista tutkimusta edelsi kvantitatiivinen tutkimus: ensiksi kohderyhmälle lähetettiin strukturoitu kyselylomake. Sen jälkeen samalle kohderyhmälle lähetettiin kutsu haastatteluun ja haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Tässä tutkimuksessa pääosassa oli kvantitatiivinen tutkimusaineisto ja kvalitatiivisen tutkimuksen avulla haettiin syvyyttä ja tukea saatuihin vastauksiin.

8.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus on tekijöiden eli muuttujien mittaamista ja niiden suhteiden välisten vuorovaikutusten laskemista. Määrällinen tutkimus edellyttää, että ne muuttujat, jotka vaikuttavat ilmiöön, tunnetaan. Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii yleistämään ja sen tutkimustulosten voidaan katsoa edustavan koko joukkoa, jota ilmiö koskettaa. (Kananen 2011, 13–17.)

Tutkimuksen lähtökohtana on tutkimusongelma ja siihen haetaan ratkaisua. Tutkimusongelman avulla määritellään tutkimuskysymykset ja tutkimuskysymyksillä ratkaistaan tutkimusongelma. Kysymykset ovat ikään kuin mittareita, joiden avulla selvitetään tutkimuskohteena olevaa ilmiötä. (Kananen 2011, 21.)

Otantamenetelmät

Perusjoukko eli populaatio tarkoittaa kohderyhmää, jota tutkittava ilmiö koskettaa ja josta halutaan tutkimuksen avulla tehdä päätelmiä. Perusjoukko pitää määritellä ja rajata tarkasti. Perusjoukkoa edustaa otos ja siitä saatuja tuloksia voidaan yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. (Kananen 2011, 65.)

Otantamenetelmällä poimitaan perusjoukosta alkioita niin, että otos edustaa perusjoukkoa kaikin puolin. Tutkijalla pitää olla tieto perusjoukon rakenteesta sekä otantamenetelmien kriteereistä. Otantamenetelmiä on kahdenlaisia: ei-todennäköisyysotanta ja todennäköisyysotanta. Tässä tutkimuksessa otos oli ei-todennäköisyyteen perustuva harkinnanvarainen otanta. Havaintoyksiköt valittiin harkinnan mukaan ja valittujen havaintoyksiköiden uskotaan edustavan parhaiten perusjoukkoa. (Kananen 2011, 68–69.)

Otanta valittiin sen perusteella, minkälainen olisi potentiaalinen eläkesäästäjä. Kriteereitä olivat ikä, asiakkuuskonttori, toistuvaissuoritus, keskitalletus, ei ole eläkevakuutusta tai PS-tiliä Keski-Suomen Osuuspankissa ja asiakkaalla on verkkopalvelusopimus. Tutkimukseen osallistuvan piti olla iältään 25–40-vuotias, Keski-Suomen Osuuspankin pääkonttorin, Palokan konttorin tai Sepälän konttorin asiakas, hänen tililleen piti tulla toistuvaissuoritus vähintään 12 kertaa vuodessa ja keskitalletuksen tuli olla vähintään 2000 euroa vuodessa. Lisäksi piti olla voimassa oleva verkkopalvelusopimus, jotta kyselytutkimus voitiin lähettää. Tutkimukseen osallistuvalla ei myöskään ollut aloitettuna vapaaehtoista eläkesäästämistä Keski-Suomen Osuuspankissa, joka oli tärkeä seikka, kun tutkitaan eläkesäästämisen aloittamisen esteitä. Asiakkuuskontto-reiksi määriteltiin kolme kaupunkikonttoria, jotta otoksesta ei tulisi liian laaja. Ikä määriteltiin sen perusteella, minkä ikäiselle eläkesäästämisen aloittaminen olisi ajankohtaista ja tärkeää. Toistuvaissuorituksen avulla varmistettiin se, että kohderyhmällä oli tuloja, joista säästää.

Aineiston kerääminen

Kvantitatiivinen tutkimus toteutettiin strukturoidulla kyselylomakkeella. Kysely toteutettiin Digium:n avulla, ja linkki kyselyyn lähetettiin viestinä kohdetyhmän verkkopalveluun. Kysely lähetettiin 1424:lle Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaalle, ja vastauksia saatiin yhteensä 166. Näin ollen vastausprosentiksi muodostui 11,70.

Kysymyksissä olivat valmiit vastausvaihtoehdot, luukuun ottamatta paria avointa kysymystä. Kyselylomakkeessa kysyttiin ensiksi vastaajien taustatiedot ja sen jälkeen heidän ajatuksiaan eläkesäästämistä. Lopuksi kysyttiin vielä vastaajien mielipide Keski-Suomen Osuuspankista ja sen eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista. Taustatiedot kysyttiin siitä syystä, että niiden avulla voidaan selvittää, onko yksilöidyillä tekijöillä, kuten iällä ja sukupuolella vaikutusta mielipiteisiin.

Aineiston analysointi

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään yleistämiseen ja tämän vuoksi kapalemäärillä ei ole merkitystä. Sen sijaan sillä on merkitystä, mikä on kunkin muuttujan arvon suhteellinen osuus koko aineistosta. (Kananen 2011, 74.) Tämän vuoksi tutkimuksen analysointimenetelmäksi valittiin suorat jakaumat. Lisäksi kvantitatiivisessa tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita asioiden välisistä riippuvuussuhteista. (Kananen 2011, 77). Tämän vuoksi suorien jakaumien rinnalle otettiin myös ristiintaulukointi. Ristiintaulukoinnissa vertailtiin sukupuolten välisiä eroja. Syy tähän oli se, että haluttiin tietää, onko naisten ja miesten välisissä mielipiteissä vapaaehtoisesta eläkesäästämistä eroja. Sekä suorat jakaumat että ristiintaulukointi suoritettiin tilasto-ohjelma Tixel:n avulla.

Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen tarkoituksena on saada mahdollisimman totuudenmukaista ja luotettavaa tietoa. Luotettavuuden arvioinnissa käytetään reliabiliteetti- ja validiteetikäsitteitä. Molemmat tarkoittavat luotettavuutta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä ja validiteetilla sitä, että tutkitaan tutkimusongelman kannalta oikeita asioita. (Kananen 2011,124.)

Reliabiliteetti eli tutkimustulosten pysyvyys voidaan varmistaa toistamalla tutkimus ja saamalla siitä samanlaiset tulokset. Käytännössä opinnäytetöiden kohdalla tutkimuksen toistaminen ei ole taloudellisista syistä mahdollista. Validiteetti eli se, että tutkitaan oikeita asioita, voidaan varmistaa käyttämällä oikeaa tutkimusmenetelmää. (Kananen 2011, 119–121.) Tässä tutkimuksessa reliabiliteetti ja validiteetti varmistettiin huolellisella suunnittelulla ja dokumentoinnilla. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin kahta eri tutkimusmenetelmää, kvantitatiivista ja kvalitatiivista. Näin tutkimustuloksia pystyttiin syventämään.

8.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Kvalitatiivinen tutkimus antaa uuden tavan ymmärtää ilmiötä. Siinä on tarkoituksena saada yhdestä havaintoyksiköstä mahdollisimman paljon irti ja tästä syystä tapausta käsitellään perusteellisesti syvyysuunnassa. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä ja siitä, kuinka ihmiset näkevät ja kokevat reaali maailman. Tiedonkeruussa ja analysoinnissa pääasiallisena instrumenttina on itse tutkija ja hänen kauttaan reaali maailma lopulta suodattuu tutkimustuloksiksi. (Kananen 2008, 24–25.)

Otantamenetelmät

Tämän tutkimuksen kvalitatiivisessa osiossa otanta oli sama kuin tutkimuksen kvantitatiivisessa osiossa. Tämä johtuu siitä, että kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena oli syventää kvalitatiivisen tutkimuksen avulla saatuja tuloksia.

Aineiston kerääminen

Laadullisen tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla ja haastattelut nauhoitettiin. Haastattelun teemat mukailivat kyselylomakkeen runkoa, sillä haastatteluiden avulla oli tarkoitus syventää kyselytutkimuksen tuloksia. Teemahaastattelussa on kaikkein olennaisinta se, että yksityiskoh- taisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Tä- män ansiosta tutkimus vapautuu pääosin tutkijan näkökulmasta ja päästää tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että kes- keisiä ovat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkityk- set. Samoin keskeistä on se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä ja siinä haastattelun aihepii- rit eli teemaa-alueet ovat kaikille samat. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.)

Aineiston analysointi

Tämän tutkimuksen laadullinen osio analysoitiin niin, että ensiksi haastattelut litteroitiin, sitten luetteloitiin ja sen jälkeen niistä pyrittiin löytämään yhtäläi- syyksiä tai eroavaisuuksia määrällisen tutkimuksen tulosten kanssa. Lisäksi laadullisesta aineistosta pyrittiin löytämään syvempiä merkityksiä ja tarkoituk- sia saaduille vastauksille.

Kvalitatiivisten tutkimustulosten luotettavuus

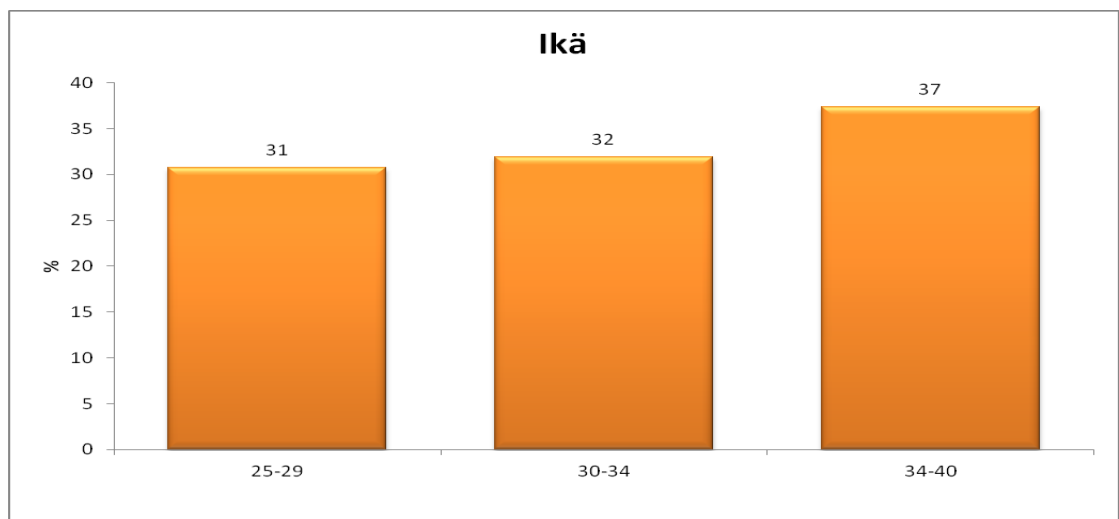
Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimisessa käytetyt reliabiliteet- ti ja validiteetti eivät sellaisenaan sovellu kvalitatiivisen aineiston luotettavuus-

den arvioimiseen. Joidenkin koulukuntien mielestä valideettia ei voida soveltaa kvalitatiiviseen tutkimukseen ollenkaan, koska aineistosta voidaan tehdä tutkijapohjaisia tulkintoja. Reliabiliteetti sen sijaan voidaan laadullisessa tutkimuksessa ymmärtää tulkintojen samanlaisuutena tulkitsijasta toiseen. Luotettavuuden arviointiperusteiksi voidaan käyttää myös aineiston riittävyttä, analyysin kattavuutta sekä analyysin arvioitavuutta ja toistettavuutta. (Kananen 2008, 124.)

Tämän tutkimuksen kvalitatiivisen osion luotettavuutta arvioitaessa voidaan todeta, että tulkinnat olivat hyvin samantapaisia tulkitsijasta toiseen. Lisäksi aineisto oli riittävä, sillä haastateltavia oli yhteensä 19, joka on suuri määrä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Myös analyysin voidaan todeta olleen laaja, sillä kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia verrattiin ja yhdistettiin kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksiin.

9 TUTKIMUSTULOKSET

9.1 Taustamuuttujat

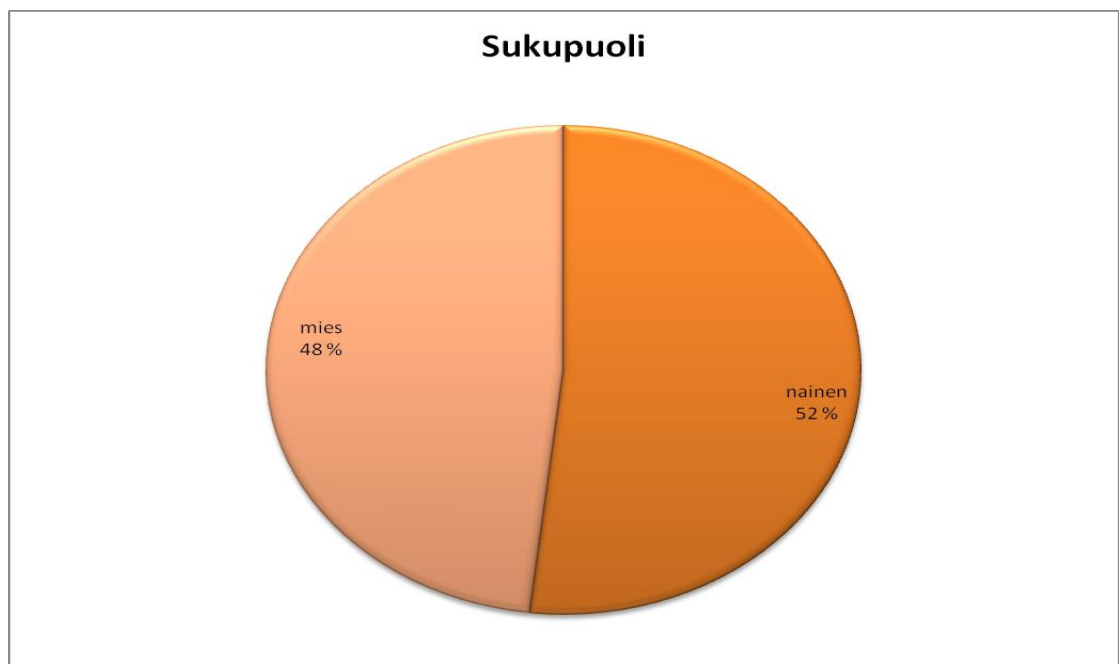

KUVIO 2. Vastaajien ikäluokat (N=166).

Tutkimuksen kyselyyn vastanneet henkilöt olivat iältään 25 – 40 -vuotiaita. Vastaajat jakautuivat melko tasaisesti eri ikäluokkiin. Suurin vastaajikäluokka olivat 34–40 -vuotiaat (37 prosenttia), johon sijoittui 62 henkilöä. Ikäluokkaan 30–34-vuotiaat sijoittui 53 henkilöä ja ikäluokkaan 25–29-vuotiaat 51 henkilöä.

TAULUKKO 1. Ikä.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
25–29	51	31
30–34	53	32
34–40	62	37
Yht.	166	100
N:	166	

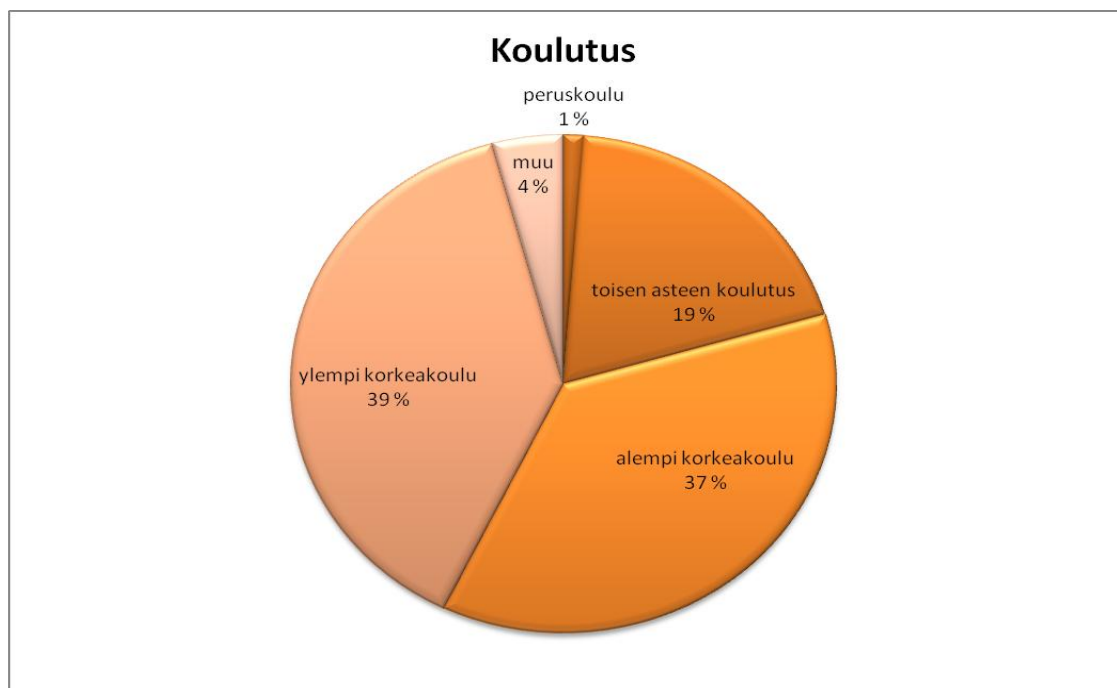

KUVIO 3. Vastaajien sukupuoli (N=166).

TAULUKKO 2. Sukupuoli.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Nainen	86	52
Mies	80	48
Yht.	166	100
N:	166	

Tutkimuskyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma oli melko tasainen. Vastajista naisia oli 86 henkilöä ja miehiä 80 henkilöä.

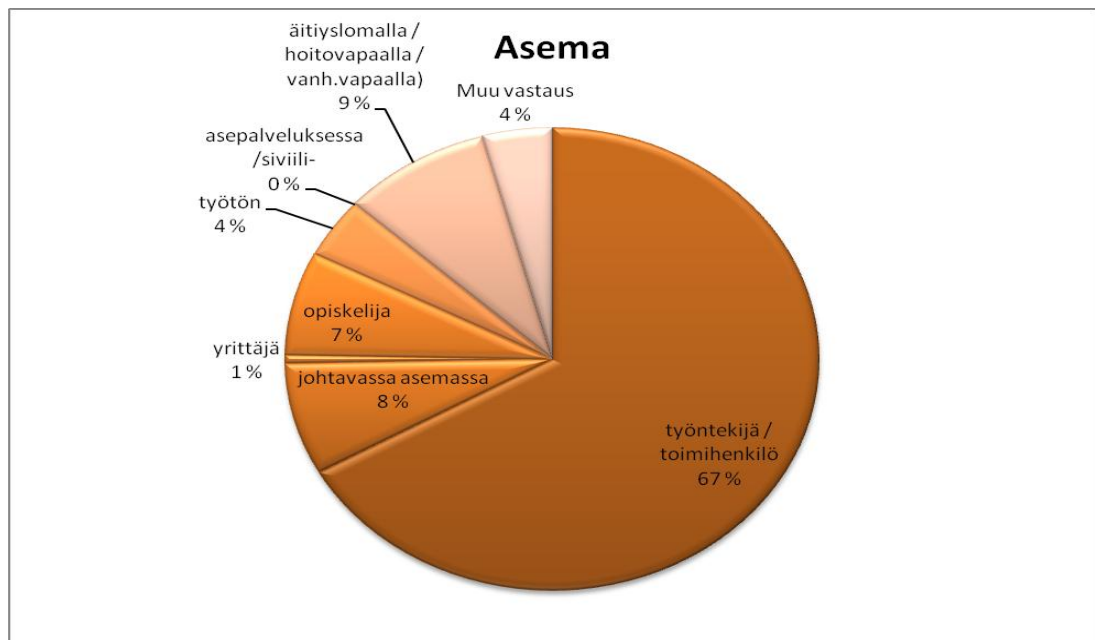

KUVIO 4. Vastajien koulutus (N=166)

TAULUKKO 3. Koulutus.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Peruskoulu	2	1
Toisen asteen koulutus	32	19
Alempi korkeakoulu	61	37
Ylempi korkeakoulu	64	39
Muu	7	4
Yht.	166	100
N:	166	

Tutkimuskyselyyn vastanneista valtaosa oli koulutukseltaan korkeakoulun suorittaneita. Suurimmat vastaajaluokat olivat ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneet (39 prosenttia) ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet (37 prosenttia). Toisen asteen koulutuksen suorittaneita oli 19 prosenttia ja peruskoulun suorittaneita 1 prosentti. ”Muun” koulutuksen oli suorittanut 4 prosenttia ja tähän luokkaan sijoittuneet henkilöt nimesivät koulutukseksi ylioppilastutkinnon tai tutkijakoulun.

KUVIO 5. Vastaajien asema tällä hetkellä (N=166).

TAULUKKO 4. Vastaajien asema.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Työntekijä / toimihenkilö	111	67
Johtavassa asemassa	13	8
Yrittäjä	1	1
Opiskelija	12	7
Työtön	7	4
Asepalveluksessa /siviili- Äitiyslomalla / hoitovapaalla / Vanh.vapaalla)	15	9
Muu vastaus	7	4
Yht.	166	100
N:	166	

Vastaajista valtaosa (67 prosenttia) oli työntekijöitä/toimihenkilöitä. 9 prosenttia vastaajista oli äitiyslomalla/hoitovapaalla/vanhempainvapaalla. Johtavassa asemassa olevia 8 prosenttia ja opiskelijoita 7 prosenttia. Yrittäjiä oli 1 prosentti ja työttömiä 4 prosenttia. 4 prosenttia vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”Muu” ja siihen sisältyivät muun muassa virkamies, ylempi toimihenkilö sekä väliaikainen työkyvyttömyyseläke.

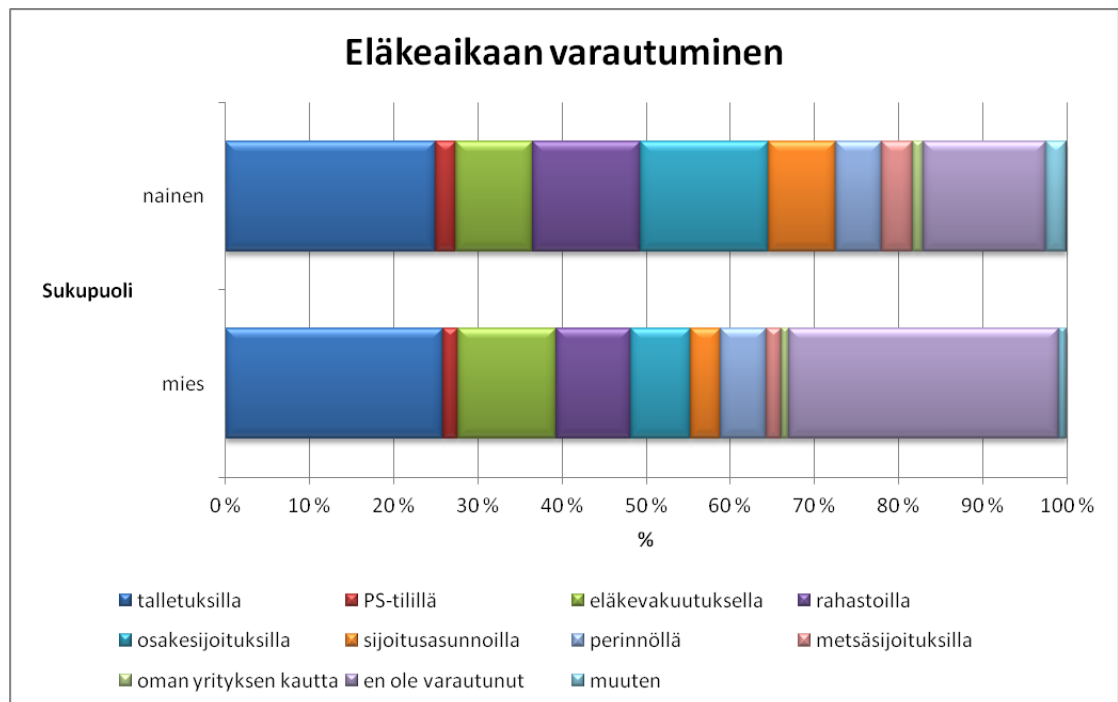
9.2 Strukturoidut kysymykset

KUVIO 6. Miten olet varautunut eläkeikaan? (N=166.)

TAULUKKO 5. Eläkeaikaan varautuminen.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Talletuksilla	70	42
PS-tilillä	6	4
Eläkevakuutuksella	28	17
Rahastoilla	31	19
Osakesijoituksilla	33	20
Sijoitusasunnoilla	17	10
Perinnöllä	15	9
Metsäsijoituksilla	8	5
Oman yrityksen kautta	3	2
En ole varautunut	60	36
Muuten	5	3
Yht.	276	166
N:	166	

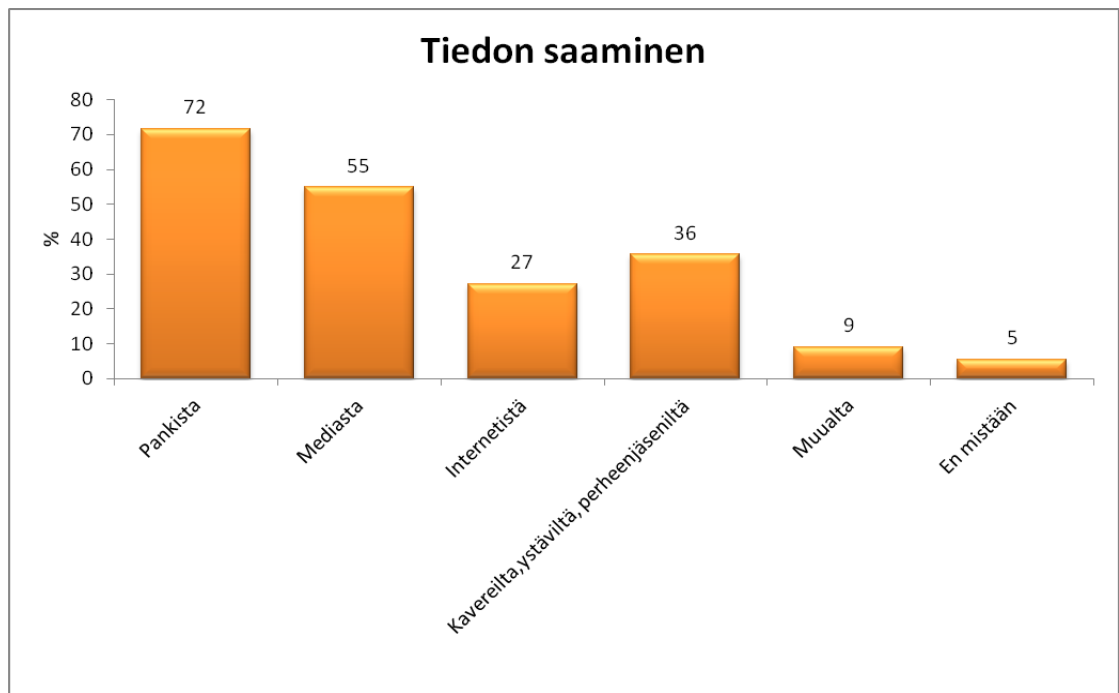

KUVIO 7. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista eläkeaikaan varautumisessa.

Vastaajat olivat varautuneet eläkeikaan monella eri tavalla, mutta suosituimmaksi säästämismuodoksi nousivat talletukset. Tämän säästämismuodon oli valinnut 42 prosenttia vastaajista. 36 prosenttia ei ollut varautunut eläkeikaan mitenkään. Vaihtoehdon ”Muuten” valitsi 3 prosenttia ja siihen sisältyivät muun muassa vastaukset ” Omalla kiinteistöllä ja siihen sitoutuneella varallisuudella” ja ”Sijoitusvakuutuksella”. 20 prosenttia vastaajista oli varautunut eläkeikaan osakesijoituksilla, 19 prosenttia rahastoilla ja 17 prosenttia eläkevakuutuksilla. 10 prosenttia vastaajista puolestaan oli varautunut eläkeikaan sijoitusasunnolla ja 9 prosenttia perinnöllä. 5 prosenttia oli valinnut metsäsijoitukset, 4 prosenttia PS-tilin ja 2 prosenttia oli varautunut oman yrityksen kautta. Vastaajilla oli mahdollisuus valita monta vastausvaihtoehtoa, minkä vuoksi kokonaisvastausprosentti oli 166.

Myös teemahaastatteluihin osallistuneista suuri osa kertoi, että ei ole varautunut eläkeikaan mitenkään. Monet olivat säästäneet talletusten avulla, mutta säästöt eivät kuitenkaan varsinaisesti olleet eläkettä varten. Noin kolmas osa haastateltavista oli varautunut eläkeikaan eläkevakuutuksen avulla ja yksi vastaajista kertoi säästävänsä tavallisen säästötilin avulla nimenomaan eläkettä varten. Haastatteluun osallistuneista kukaan ei ollut varautunut eläkeikaan PS-tilin avulla.

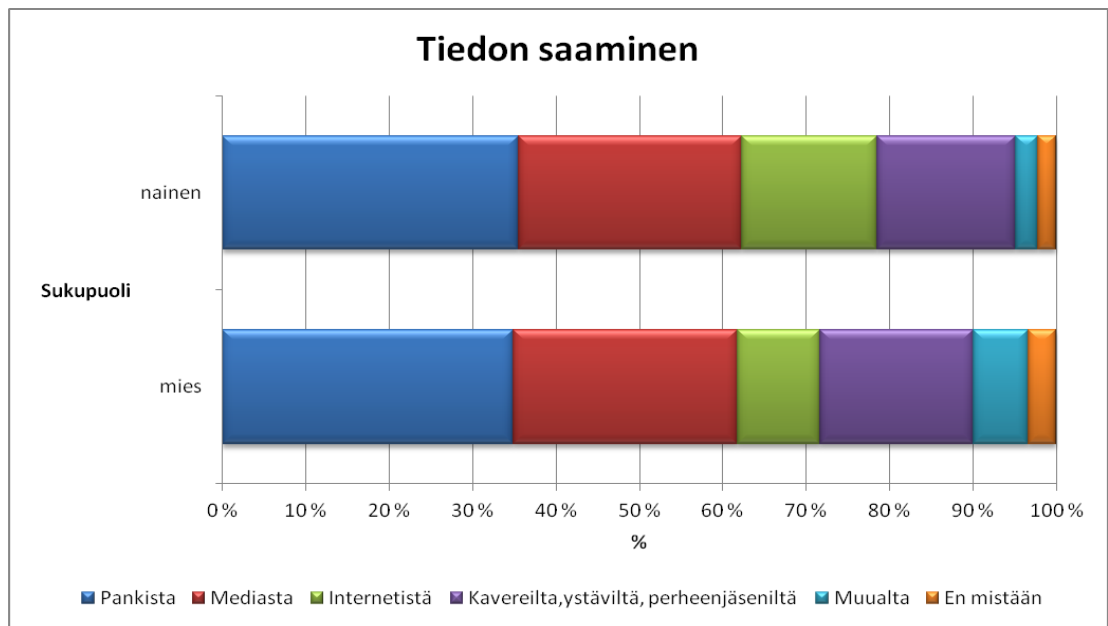
Ristiintaulukoinnissa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneilla sukupuolten väliset erot eläkeikaan varautumisessa olivat aika pieniä. Huomion kiinnitti kuitenkin se, että niistä vastaajista, jotka eivät olleet varautuneet eläkeikaan mitenkään, miehiä oli 60 prosenttia ja naisia 40 prosenttia.

KUVIO 8. Mistä olet saanut tietoa eläkesäästämisestä? Monta vastausta sallitaan (N=166).

TAULUKKO 6. Tiedon saaminen.

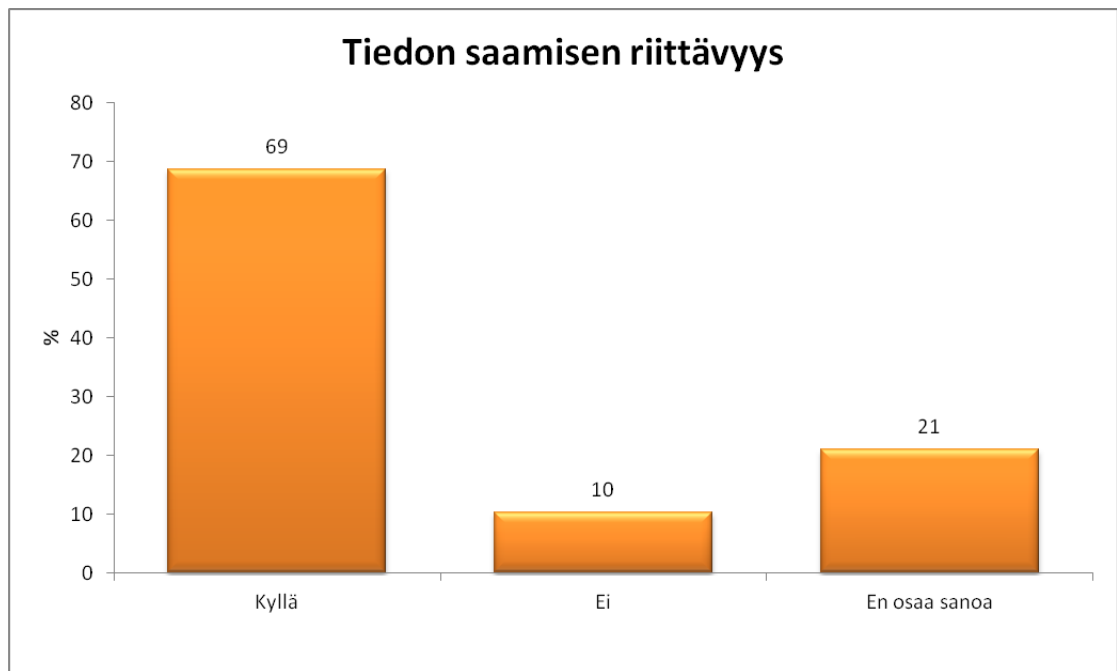
	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Pankista	119	72
Mediasta	91	55
Internetistä	45	27
Kavereilta, ystäviltä, perheenjäseniltä	59	36
Muualta	15	9
En mistään	9	5
Yht.	338	204
N:	166	

KUVIO 9. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tiedon saamisessa.

Valtaosa vastaajista (72 prosenttia) oli saanut tietoa eläkesäästämisestä pankista. Huomattava osa (55 prosenttia) oli myös saanut tietoa mediasta. Vastausvaihtoehdon ”Muualta” oli valinnut 9 prosenttia ja siihen sijoittuneet olivat saaneet tietoa suoramarkkinoinnin kautta, vakuutusyhtiöstä, eläkevakuutusyhtiöstä, puhelinmarkkinoinnin kautta sekä sijoitusyhtiöiden infotilaisuuksista. Monet vastaajista olivat valinneet enemmän kuin yhden vaihtoehdon, mikä selittää kokonaisvastausprosentin 204.

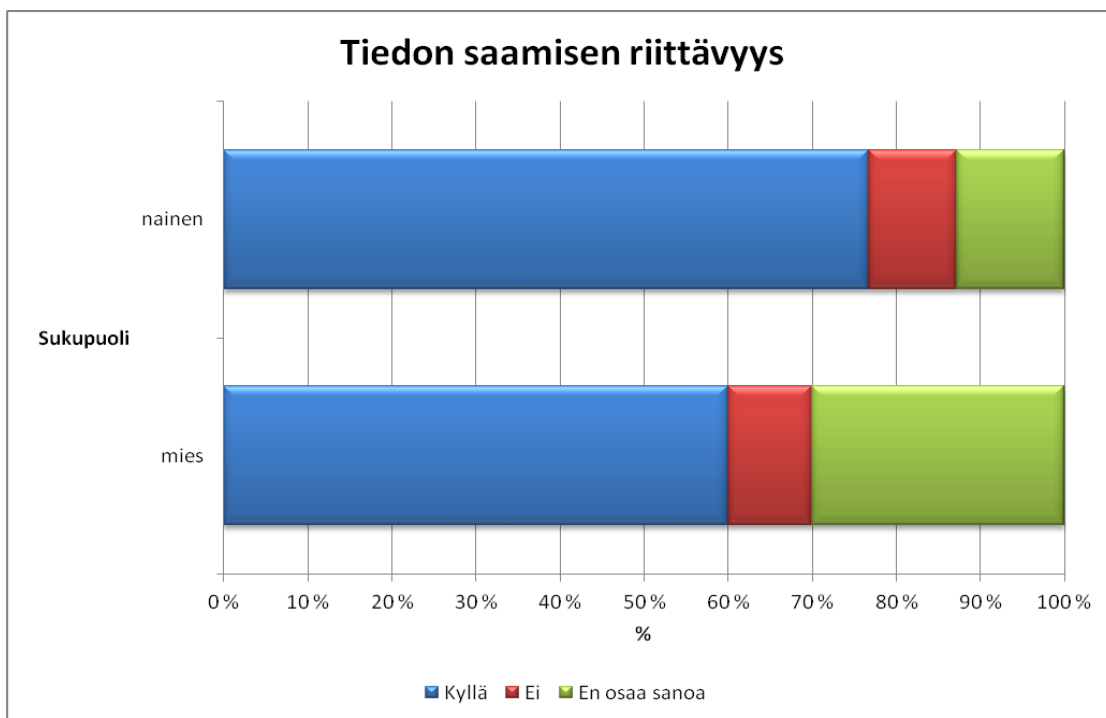
Ristiintaulukoinnissa huomattiin, että kyselyyn vastanneiden sukupuolten väliset erot siinä, mistä he olivat saaneet tietoa, olivat pieniä. Parissa kohdassa eron kuitenkin huomasi. Niistä vastaajista, jotka olivat saaneet tietoa Internetistä, 67 prosenttia oli naisia ja 33 prosenttia miehiä. Myös vastausvaihtoehdossa ”Muualta”, ero näkyi. Siinä vastaajista 33 prosenttia oli naisia 67 prosenttia miehiä.

KUVIO 10. Onko mielestäsi tietoa eläkesäästämistä saatavilla riittävästi? (N=166).

TAULUKKO 7. Tiedon saamisen riittävyys.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Kyllä	114	69
Ei	17	10
En osaa sanoa	35	21
Yht.	166	100
N:	166	

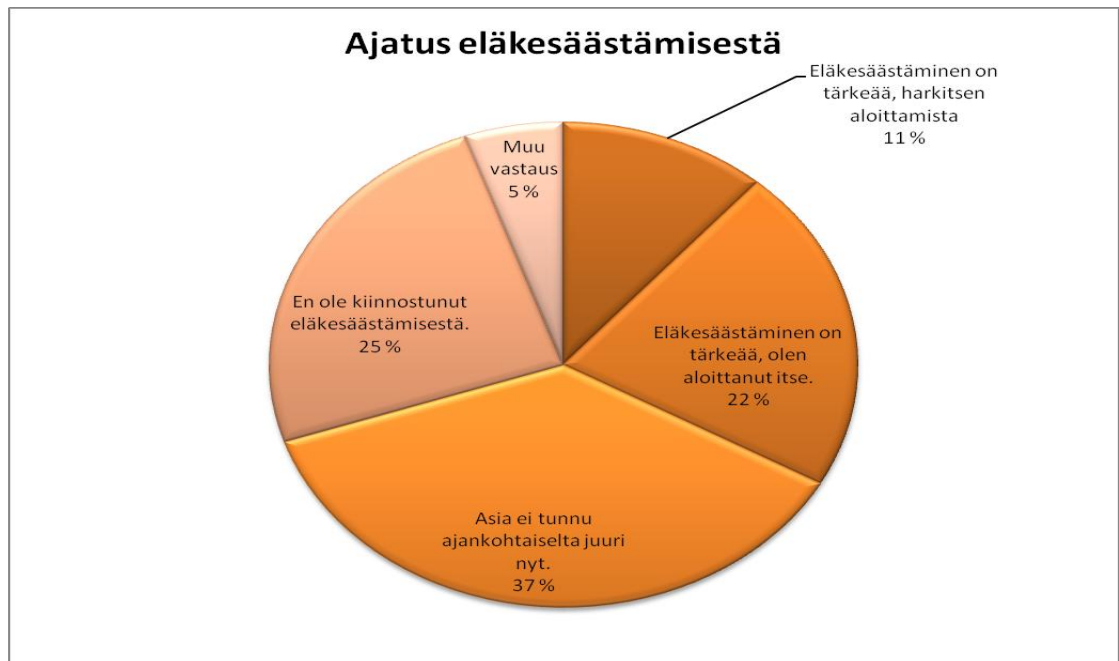
KUVIO 11. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tiedon saamisen riittävydessä.

Suurin osa vastaajista (69 prosenttia) oli sitä mieltä, että tietoa eläkesäästämisestä on saatavilla riittävästi. 21 prosenttia ei osannut sanoa, onko tietoa saatavilla riittävästi ja prosentin mielestä tietoa ei ole saatavilla tarpeeksi. Myös yli puolen teemahaastatteluissa käyneiden mielestä tietoa oli saatavilla tarpeeksi. Useat lisäsivät vielä, että tietoa on varmasti saatavilla tarpeeksi, jos vain viitsii etsiä.

Seuraavassa yhden haastateltavan mielipide asiasta:

”No on. Kyllä mää aattelen, että on silleen, että niin kun mä aattelin et mä löytäisin esimerkiksi ite ihan hyvin tietoa jos mä ryhtyisin tutkimaan. Että en mä niin kun silleen, että mä olen tahallani tiedoton tästä aiheesta. Että mä en oo niin kun kauheesti jaksanut perehtyä niin kun siihen, että kun se ei tosiaan tunnu musta kauheen niin kun tän hetkisesti tärkeeltä.”

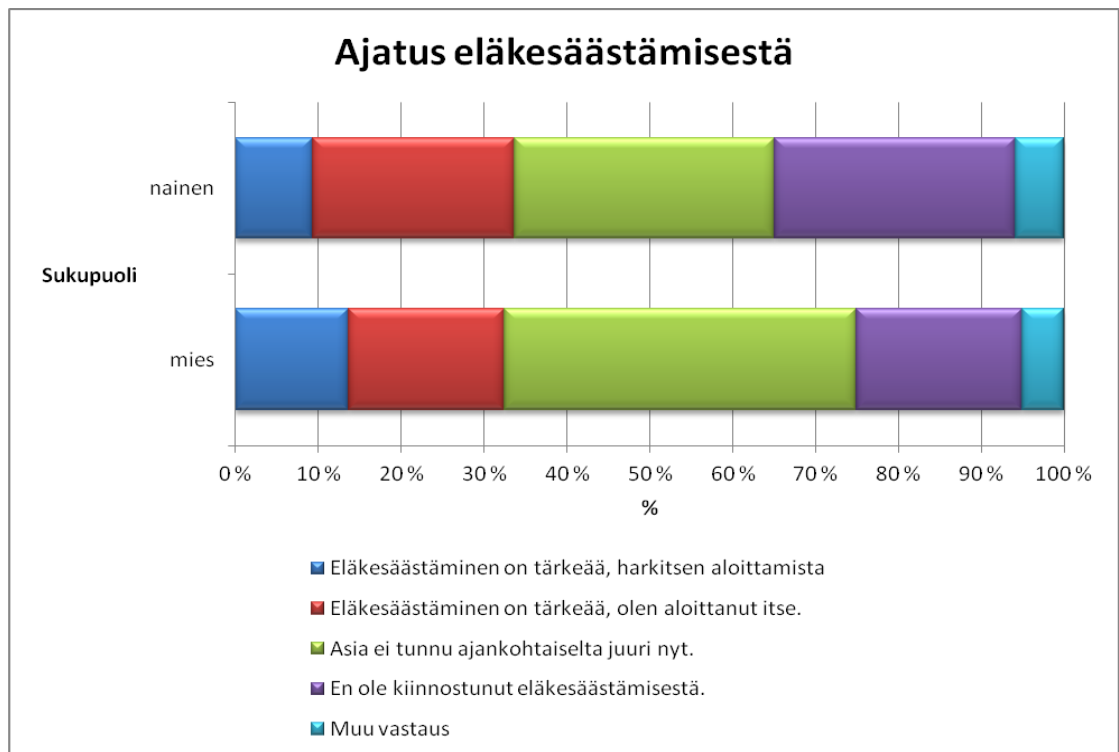
Ristiintaulukoitaessa ilmeni, että kyselyyn vastanneilla sukupuolten välillä oli joitakin eroja tiedon saamisen riittävydessä. Niistä vastaajista, joiden mielestä tietoa oli saatavilla tarpeeksi, naisia oli 58 prosenttia ja miehiä 42 prosenttia. Myös niissä vastaajissa, jotka eivät osanneet sanoa, huomasi eron: 31 prosenttia oli naisia ja 69 prosenttia miehiä.

KUVIO 12. Ajatuksesi eläkesäästämisestä (N=166.)

TAULUKKO 8. Ajatus eläkesäästämisestä.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Eläkesäästäminen on tärkeää, harkitsen aloittamista	19	11
Eläkesäästäminen on tärkeää, olen aloittanut itse.	36	22
Asia ei tunnu ajankohtaiselta juuri nyt.	61	37
En ole kiinnostunut eläkesäästämisestä.	41	25
Muu vastaus	9	5
Yht.	166	100
N:	166	

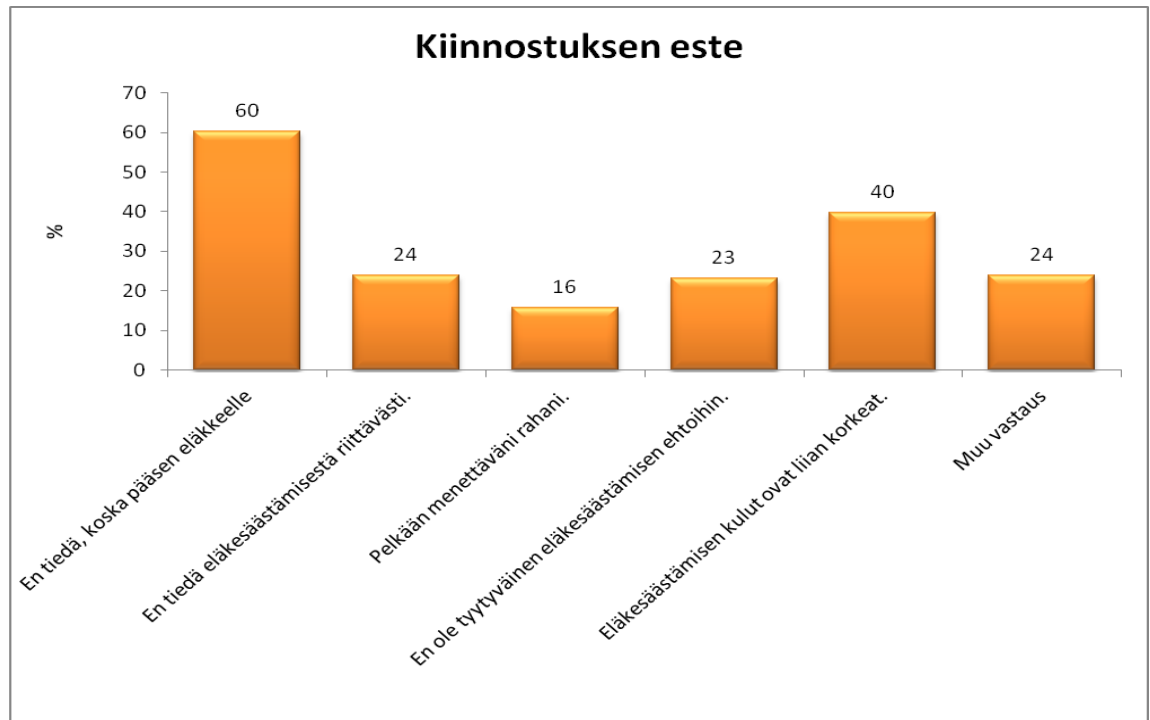

KUVIO 13. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista ajatuksissa eläkesäästämisestä.

Suurin osa vastaajista (37 prosenttia) oli sitä mieltä, että eläkesäästäminen ei tunnu ajankohtaiselta juuri nyt. 25 prosenttia vastaajista ei ollut kiinnostunut eläkesäästämistä ja 22 prosentin mielestä eläkesäästäminen on tärkeää ja he olivat itse aloittaneet säästämään. 11 prosentin mielestä eläkesäästäminen on tärkeää ja he harkitsivat aloittamista. Vastausvaihtoehdon ”Muu” valitsi 4 prosenttia ja siihen sisältyivät muun muassa vastaukset: ”En koe tarpeelliseksi”, ”Tuntuu epävarmalta, rahat ovat jumissa eläketilillä”, ”Eläkesäästäminen on säästämistä, ei eroa muusta säästämisestä” sekä ”Eläkevakuutus ei ole minun juttuni”.

Ristiintaulukoinnissa huomattiin, että kyselyyn vastanneiden ajatuksissa eläkesäästämistä oli sukupuolten välisiä eroja. Niistä vastaajista, joiden mielestä eläkesäästäminen on tärkeää ja he harkitsevat aloittamista, 42 prosenttia oli naisia ja 58 prosenttia miehiä. Niistä vastaajista, joiden mielestä eläkesääs-

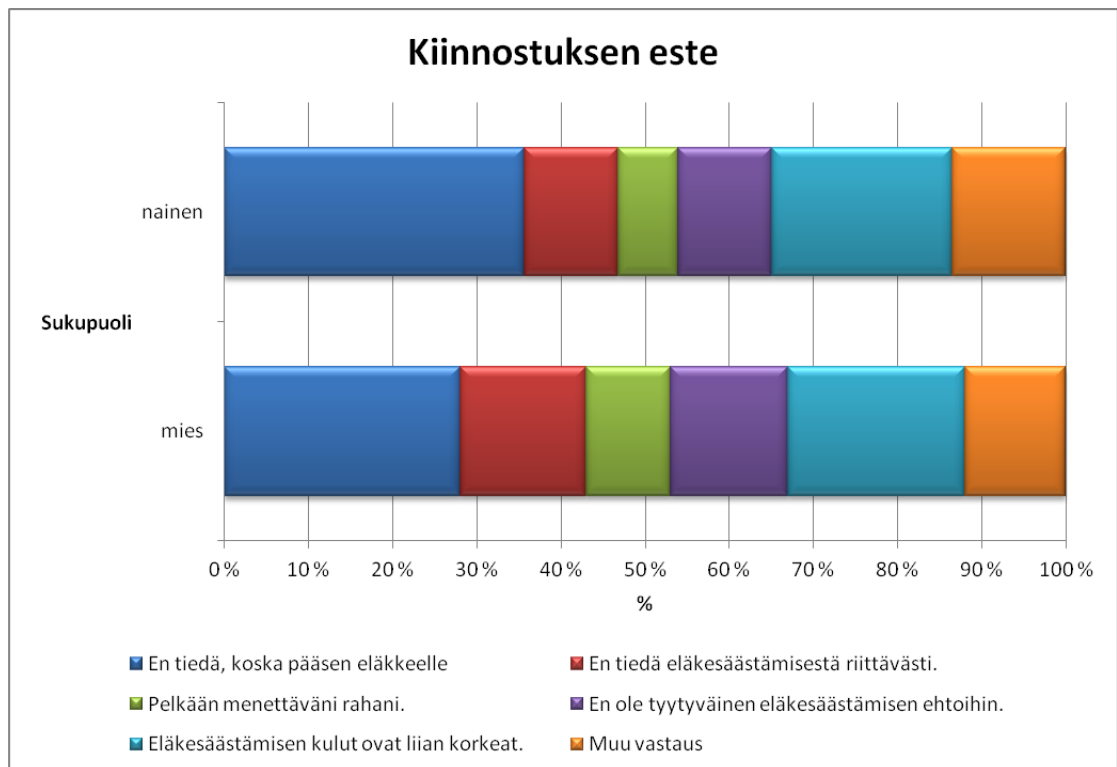
täminen oli tärkeää ja he olivat aloittaneet itse, 58 prosenttia oli naisia ja 42 prosenttia miehiä. Niistä vastaajista, jotka eivät olleet kiinnostuneita eläkesäästämisestä, naisia oli 56 prosenttia ja miehiä 44 prosenttia.

KUVIO 14. Mikäli et ole kiinnostunut eläkesäästämisestä, miksi? Monta vastausta sallitaan. (N=121).

TAULUKKO 9. Kiinnostuksen este.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
En tiedä, koska pääsen eläkkeelle	73	60
En tiedä eläkesäästämisestä riittävästi.	29	24
Pelkään menettäväni rahani.	19	16
En ole tyytyväinen eläkesäästämissä ehtoihin.	28	23
Eläkesäästämissä kulut ovat liian korkeat.	48	40
Muu vastaus	29	24
Yht.	226	187
N:	121	

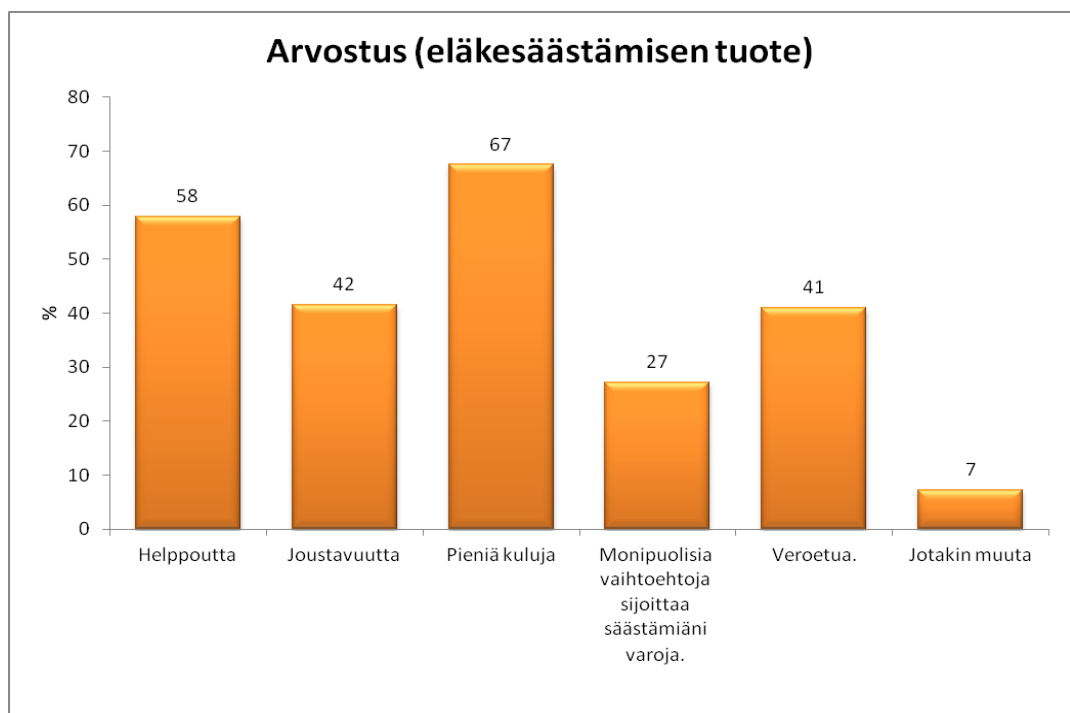
KUVIO 15. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista kiinnostuksen esteissä.

Valtaosa vastaajista (60 prosenttia) vastasi, että kiinnostuksen este on se, että ei tiedä, koska pääsee eläkkeelle. Suuri osa (40 prosenttia) vastasi, että eläkesäästämisen kulut ovat liian korkeat. 24 prosenttia vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”Muu” ja siihen sijoittuneita vastauksia olivat muun muassa ”En tiedä, pääsenkö eläkkeelle”, ”En osaa ajatella asioita vielä niin pitkälle. Rahoille on nytkin käyttöä” ja ”Siitä on tehty liian hankalaa, liian kallista ja liian pienellä tuotolla”. Tähän kysymykseen ei ollut pakko vastata, mikä selittää vastaajien määrän (121). Kokonaisvastausprosentin (187) taas selittää se, että tässä kysymyksessä sai valita monta vastausvaihtoehtoa.

Teemahaastatteluihissa noin kolmasosa haastateltavista kertoi vapaaehtoisen eläkesäästämisen aloittamisen esteenä olevan sen, että se ei tunnu ajankoh-

taiselta vaan se on vielä kaukainen asia. Monet kertoivat myös, etteivät halua sitoa varojaan niin pitkäksi aikaa ja että rahoille on käyttöä tälläkin hetkellä.

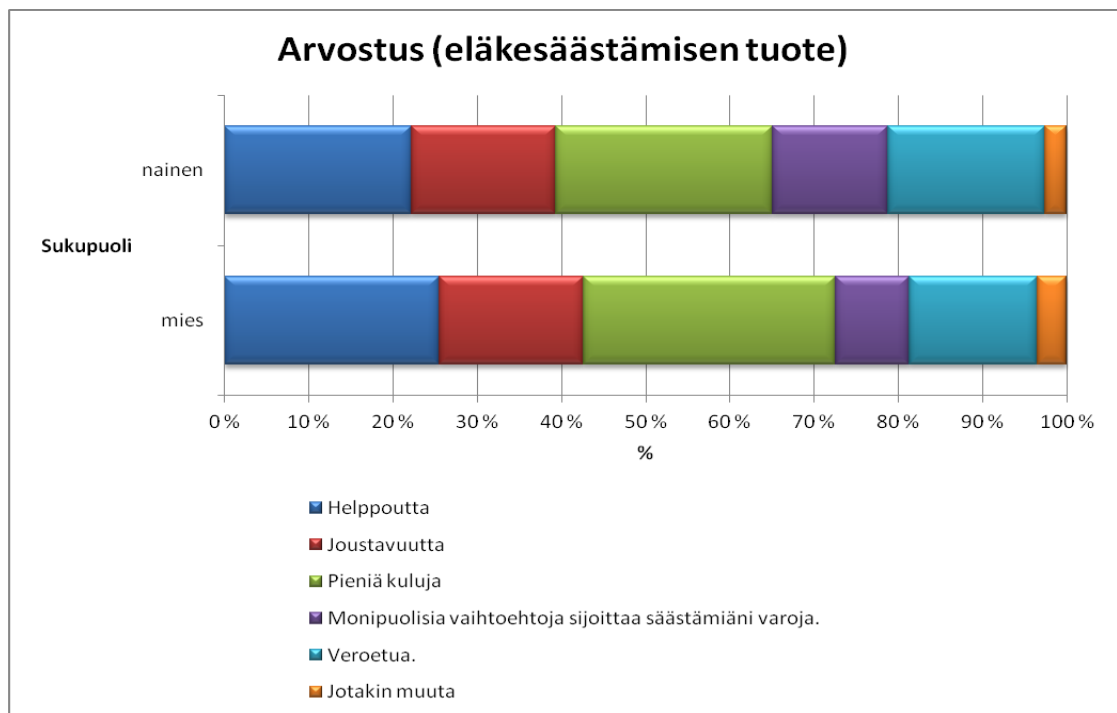
Ristiintaulukoinnissa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneiden kiinnostuksen esteissä oli jonkin verran eroja sukupuolten välillä. Niistä vastaajista, joiden kiinnostuksen esteenä oli se, etteivät he tiedä, koska pääsevät eläkkeelle, naisia oli 62 prosenttia ja miehiä 38 prosenttia. Myös vastausvaihtoehdossa ”Muu” eron huomasi: naisia oli 59 prosenttia ja miehiä 41 prosenttia.

KUVIO 16. Mitä arvostat tuotteessa, jonka kautta voit säästää itsellesi lisäeläkettä? (N=166).

TAULUKKO 10. Arvostus (eläkesäästämisen tuote).

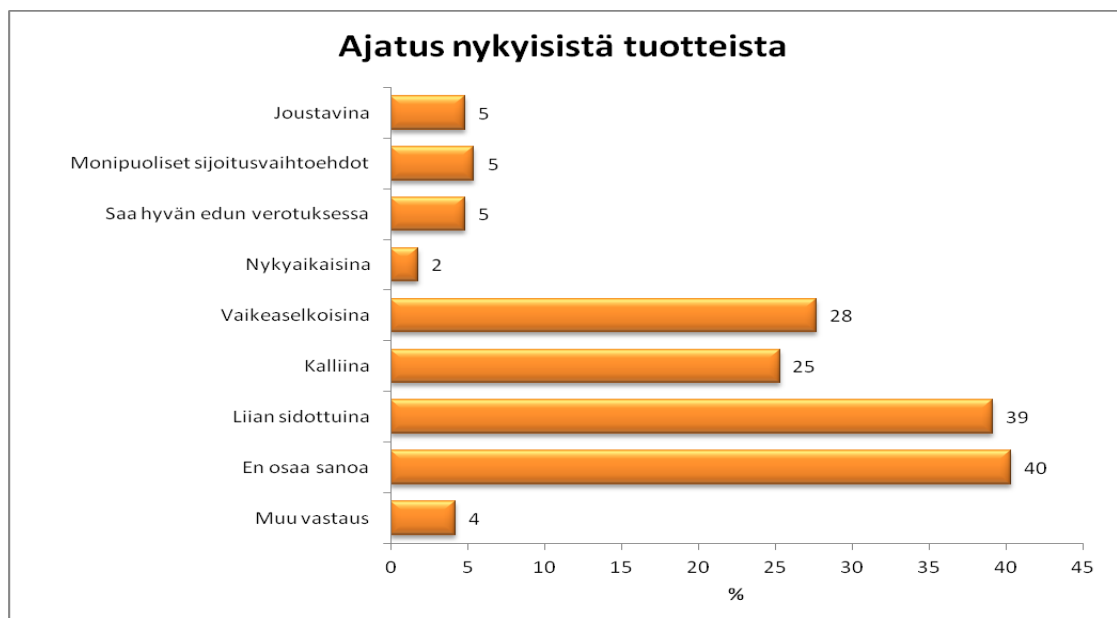
	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Helppoutta	96	58
Joustavuutta	69	42
Pieniä kuluja	112	67
Monipuolisia vaihtoehtoja sijoittaa säästämiäni varoja.	45	27
Veroetua.	68	41
Jotakin muuta	12	7
Yht.	402	242
N:	166	

KUVIO 17. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista tuotteen ominaisuuksien arvostamisessa.

Suurin osa vastaajista (67 prosenttia) arvosti eläkesäästämisen tuotteessa eniten pieniä kuluja. 58 prosenttia vastaajista arvosti helppoutta, 42 prosenttia joustavuutta ja 41 prosenttia veroetua. Vastausvaihtoehdon ”Muu” valitsi 7 prosenttia vastaajista, ja siihen sisältyivät muun muassa vastaukset ”Mahdollisuus yleensä säästää ja saada rahat ulos, kun tarvitaan”, ”Jatkuvaa tuottoa ja riskittömyyttä”, ”Todellista tuottoa”, ”Saan halutessani lopettaa lisäeläkkeen säästämisen ja kaikki rahani takaisin” ja ”Eläkesäästämisen valtiolliset ehdot tulisi muuttua, eläkesäästöstä ei pitäisi periä veroa”. Monet vastaajista olivat valinneet enemmän kuin yhden vaihtoehdon, mikä selittää kokonaisvastausprosentin 242.

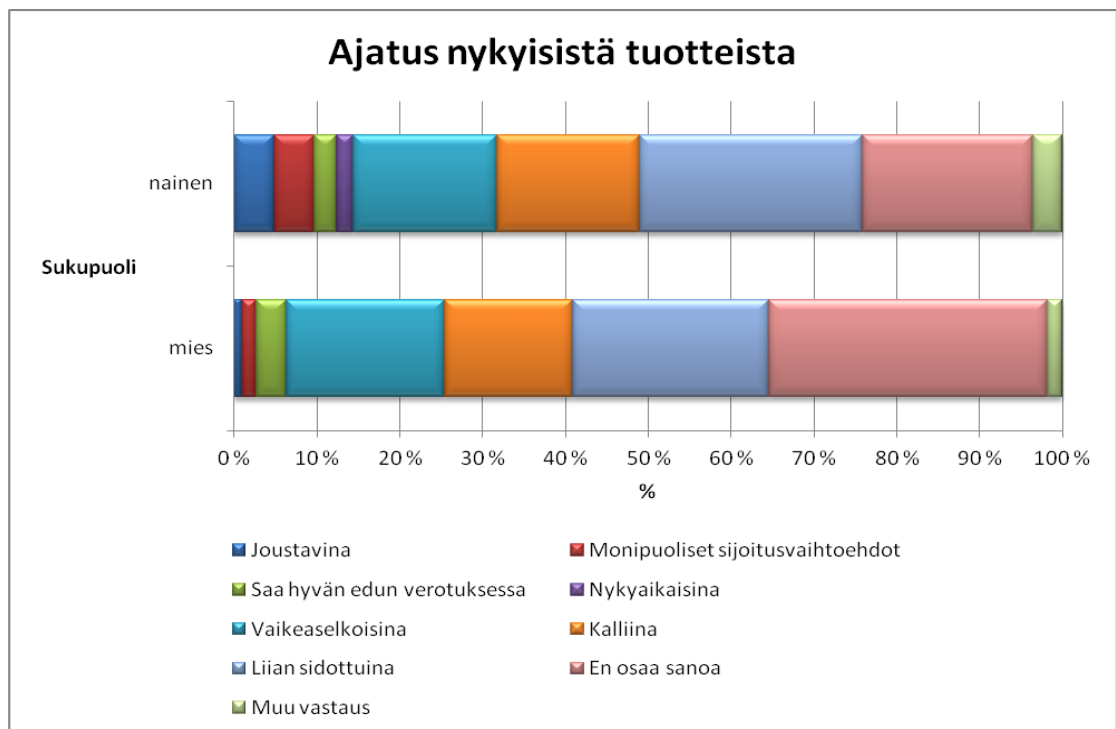
Ristiintaulukoinnissa huomattiin, että kyselyyn vastanneiden vastauksissa siitä, mitä he arvostavat eläkesäästämisen tuotteissa, oli vain vähän sukupuolten välisiä eroja. Eron kuitenkin huomasi esimerkiksi vastaajissa, jotka arvostivat monipuolisia vaihtoehtoja sijoittaa säästämiään varoja. Heistä 60 prosenttia oli naisia ja 40 prosenttia miehiä.

KUVIO 18. Minkälaisena koet nykyiset yksityiset eläkesäästämismuodot? (N=166).

TAULUKKO 11. Ajatus nykyisistä tuotteista.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Joustavina	8	5
Monipuoliset sijoitusvaihtoehdot	9	5
Saa hyvän edun verotuksessa	8	5
Nykyaikaisina	3	2
Vaikeaselkoisina	46	28
Kalliina	42	25
Liian sidottuina	65	39
En osaa sanoa	67	40
Muu vastaus	7	4
Yht.	255	154
N:	166	

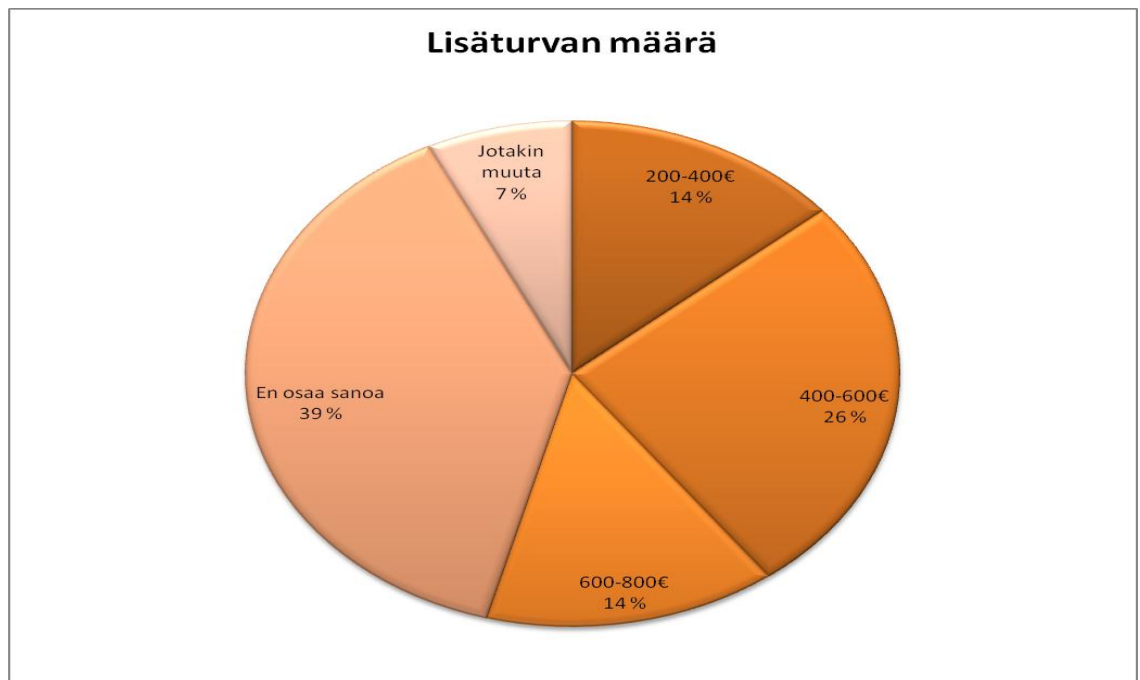

KUVIO 19. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista ajatuksissa/mielipiteissä nykyisistä tuotteista.

Suurin osa vastaajista (40 prosenttia) vastasi kysymykseen ”En osaa sanoa”. 39 prosenttia vastaajista piti nykyisiä eläkesäästämismuotoja liian sidottuina. Monet (28 prosenttia) myös ajattelivat tuotteiden olevan vaikeaselkoisia. Useat (25 prosenttia) pitivät tuotteita kalliina. Vain harvat ajattelivat, että tuotteet ovat joustavia, niissä on monipuoliset sijoitusvaihtoehdot, niistä saa hyvän edun verotuksessa ja ne ovat nykyaikaisia. Neljä prosenttia vastaajista oli valinnut vastausvaihtoehdon ”Muu” ja nämä vastaajat pitivät nykyisiä eläkesäästämisen tuotteita muun muassa epävarmoina, kapeakatseisina ja huijauksena.

Myös teemahaastatteluissa nousi esille se, että nykyisiä eläkesäästämisen muotoja pidettiin liian sidottuina ja joustamattomina. Jotkut mainitsivat myös siitä, että vapaaehtoinen eläkesäästäminen ja siihen liittyvät asiat ovat vaikeaselkoisia.

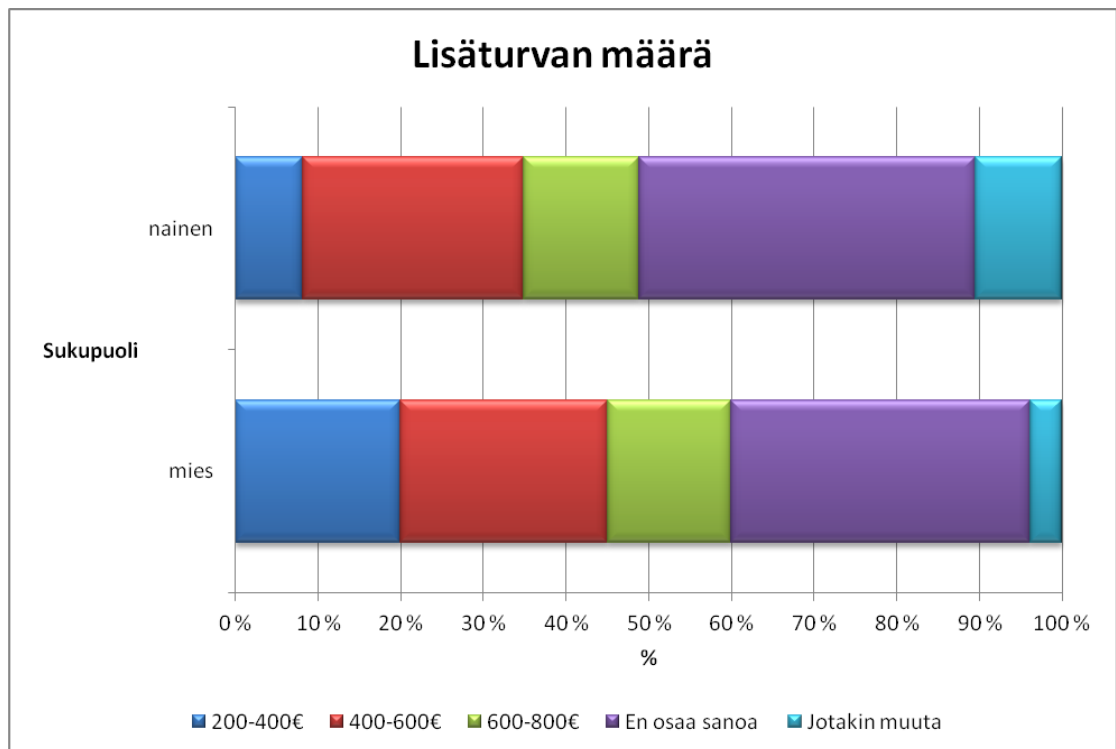
Ristiintaulukoinnissa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneiden mielipiteissä/ajatuksissa nykyisistä eläkesäästämisen tuotteista oli sukupuolten välisiä eroja. Muun muassa niistä vastaajista, joiden mielestä nykyiset eläkesäästämisen tuotteet ovat joustavia, naisia oli 88 prosenttia ja miehiä 12 prosenttia. Niistä vastaajista, jotka pitivät tuotteita monipuolisina, oli naisia 78 prosenttia ja miehiä 22 prosenttia. Niistä, joiden mielestä tuotteet ovat nykyaikaisia, 100 prosenttia oli naisia. Myös vastausvaihtoehdon ”Muu” valitsi 71 prosenttia naisista ja vain 29 prosenttia miehistä.

KUVIO 20. Paljonko haluaisit lisäturvaa eläkkeesi päälle? (N=166).

TAULUKKO 12. Lisäturvan määrä.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
200–400€	23	14
400–600€	43	26
600–800€	24	14
En osaa sanoa	64	39
Jotakin muuta	12	7
Yht.	166	100
N:	166	

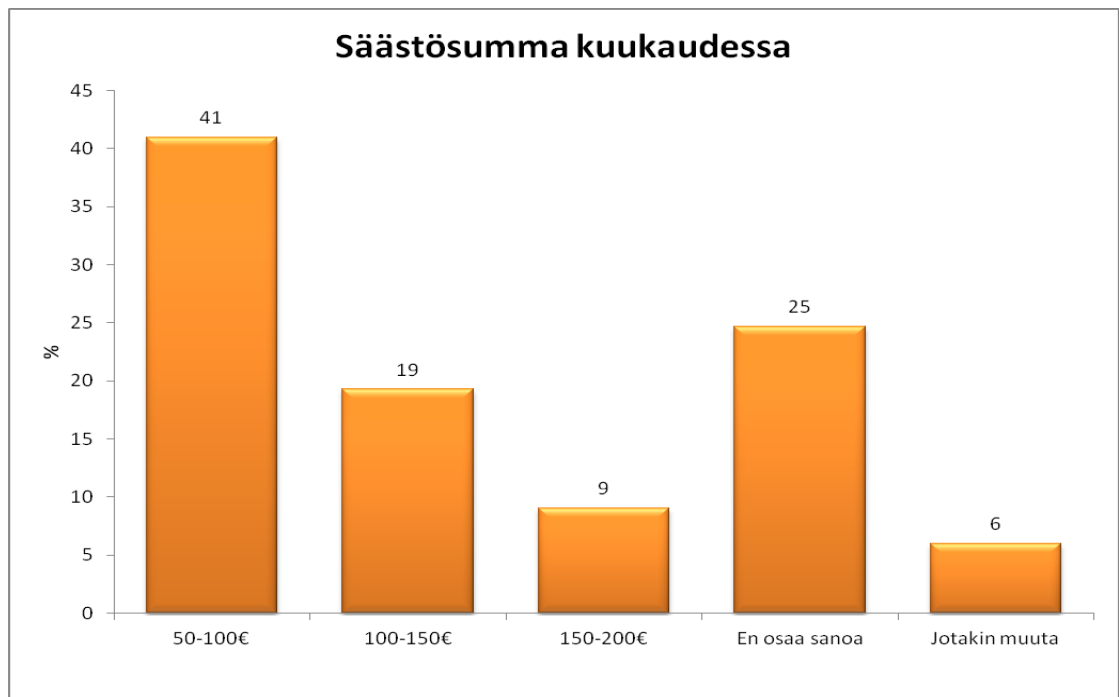

KUVIO 21. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista lisäturvan määrässä.

Suurin osa vastaajista (39 prosenttia) valitsi vastausvaihtoehdon ”En osaa sanoa”. Monet (26 prosenttia) vastaajista oli sitä mieltä, että 400-600 euroa kuukaudessa olisi sopiva määrä. 7 prosenttia vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”Muu”, ja siinä lisäeläkettä kuukautta kohden toivottiin muun muassa 1000 euroa, 2000 euroa ja 3000 euroa. Lisäksi vastausvaihtoehdossa ”Muu” oli toivottu esimerkiksi, että lisäeläkettä saisi niin paljon kuin vaan mahdollista.

Myöskään teemahaastattelussa olleista suurin osa ei osannut arvoida, paljonko he haluaisivat lisäturvaa lakisääteisen eläkkeen päälle. Noin kolmas osa kuitenkin arvioi tarvitsemansa lisäturvan määrän ja näiden vastausten keski-arvoksi tuli noin 20 prosenttia lakisääteisen eläkkeen päälle eli näin ollen he toivoisivat eläkkeen olevan noin 70 prosenttia palkastaan.

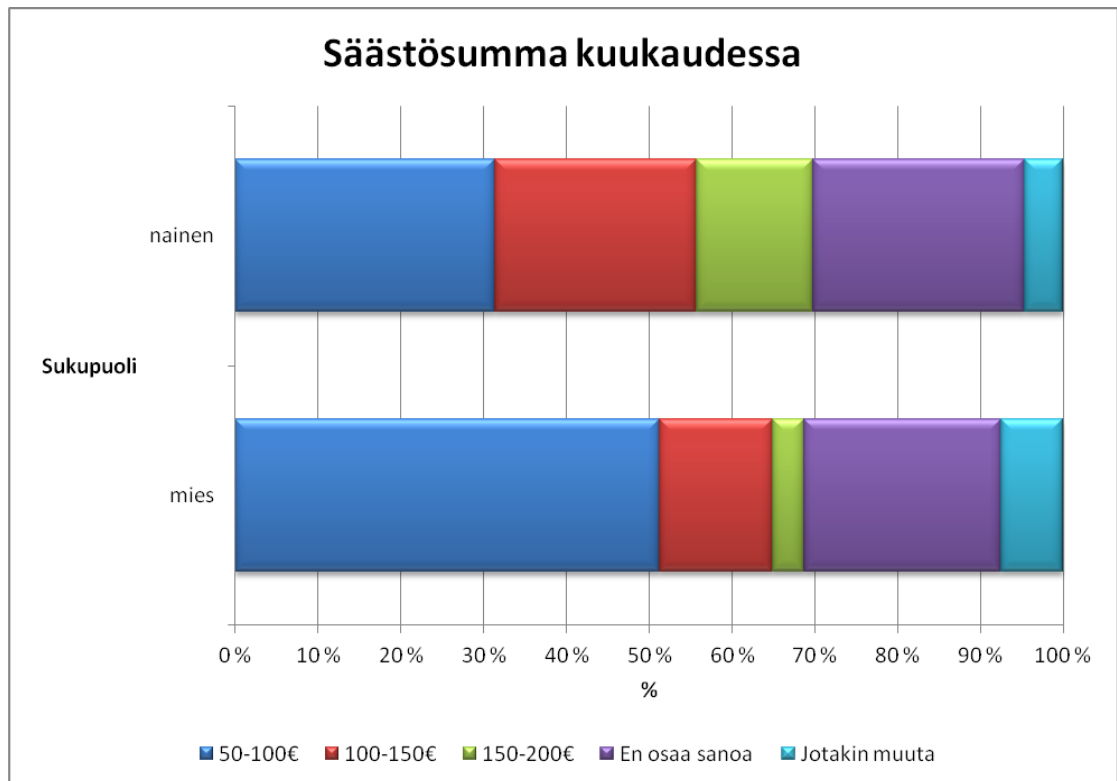
Ristiintaulukoinnissa huomattiin, että kyselyyn vastanneiden ajatuksissa siitä, paljonko he haluavat lisäturvaa eläkkeen päälle, oli jonkin verran sukupuolten välisiä eroja. Huomion kiinnitti ainakin se, että niistä vastaajista, jotka halusivat 200-400 euroa eläkkeen päälle, 30 prosenttia oli naisia ja 70 prosenttia miehiä. Ero näkyi myös vastausvaihtoehdossa ”Muu”, siinä naisia oli 75 prosenttia ja miehiä 25 prosenttia.

KUVIO 22. Minkä verran olisit valmis säästämään kuukaudessa lisäeläkkeeseen? (N=166).

TAULUKKO 13. Säästösumma kuukaudessa.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
50–100€	68	41
100–150€	32	19
150–200€	15	9
En osaa sanoa	41	25
Jotakin muuta	10	6
Yht.	166	100
N:	166	

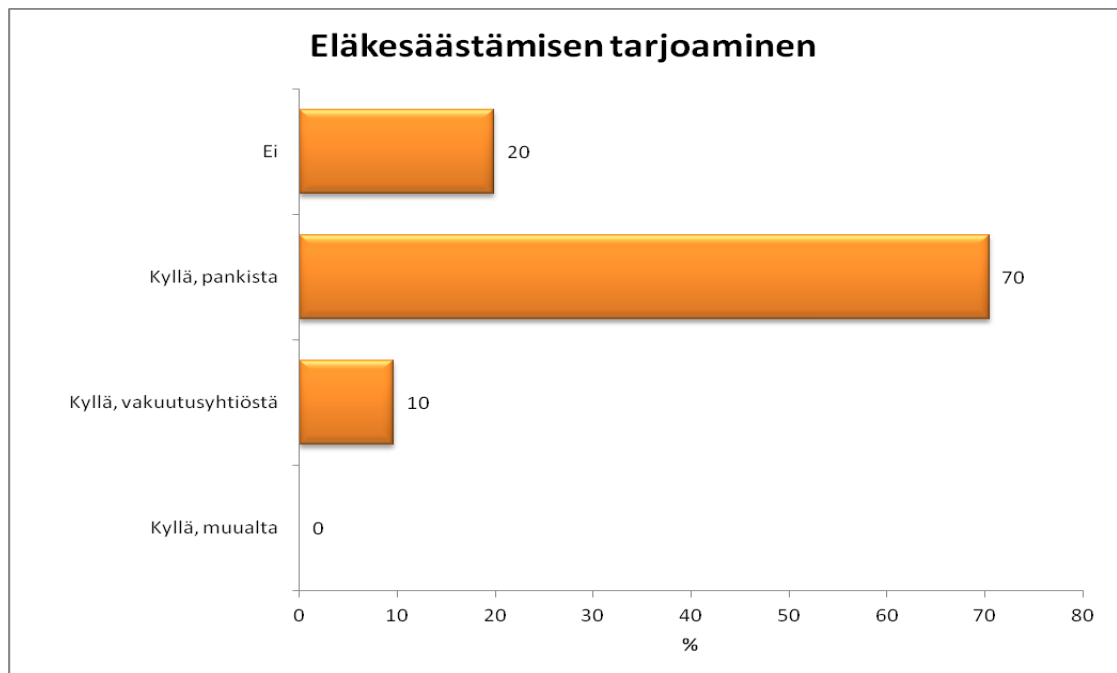

KUVIO 23. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista säästösumman määrässä.

Valtaosa vastaajista (41 prosenttia) olisi valmis säästämään tulevaan lisäeläkkeeseen 50-100 euroa kuukaudessa. Suuri osa (25 prosenttia) kuitenkin vastasi, että ei osaa sanoa, mikä olisi sopiva summa. Vastausvaihtoehdon ”Muu” valitsi 6 prosenttia ja siihen oli vastattu muun muassa 20 euroa, 30 euroa, 20-50 euroa, 550 euroa sekä 1000 euroa.

Myös teemahaastatteluissa suosituimmaksi vastaukseksi nousi 50 euroa kuukaudessa. Osa haastateltavista ei osannut sanoa, mikä sopiva summa voisi olla, ja muutama kertoi sopivan summan olevan 100 tai 200 euroa kuukaudessa.

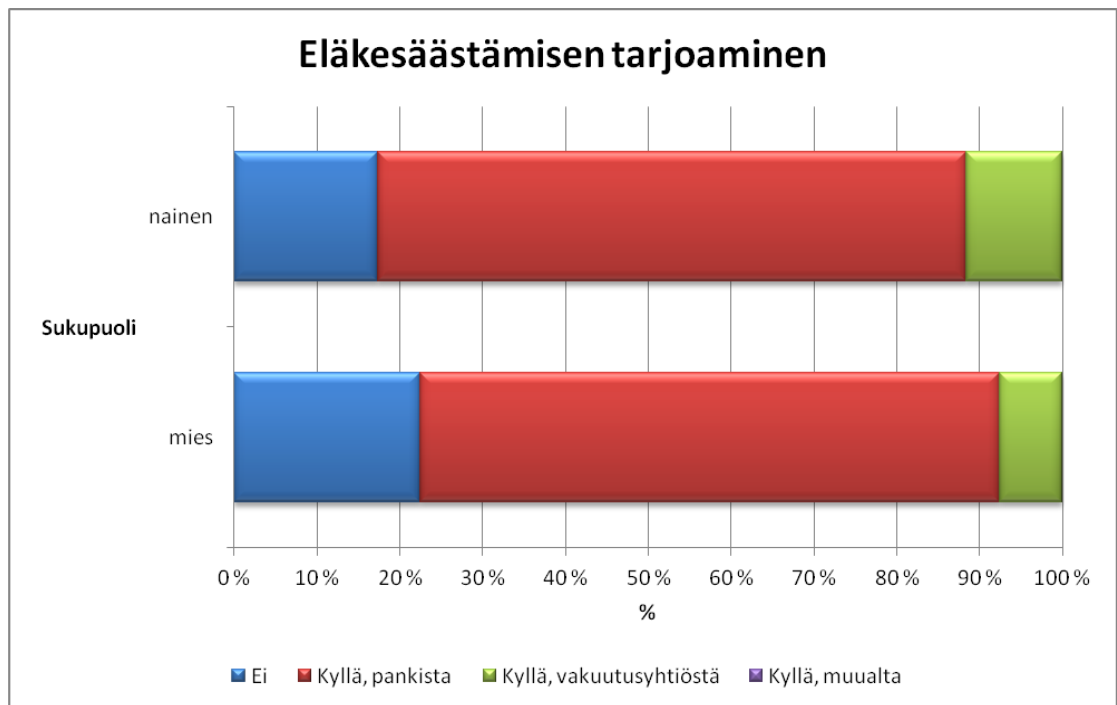
Ristiintaulukoinnissa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneiden vastauksissa siitä, paljonko he olisivat valmiita säästämään kuukaudessa tulevaan eläkkeeseen, oli eroja sukupuolten välillä. Huomattava ero oli muun muassa vastausvaihtoehdossa 100-150 euroa kuukaudessa. Tämän vaihtoehdon valinneista naisia oli 66 prosenttia ja miehiä 34 prosenttia. Eron huomasi myös heissä, jotka olivat valmiita säästämään 150-200 euroa kuukaudessa. Näistä naisia oli 80 prosenttia ja miehiä vain 20 prosenttia.

KUVIO 24. Onko sinulle tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä? (N=166).

TAULUKKO 14. Eläkesäästämisen tarjoaminen.

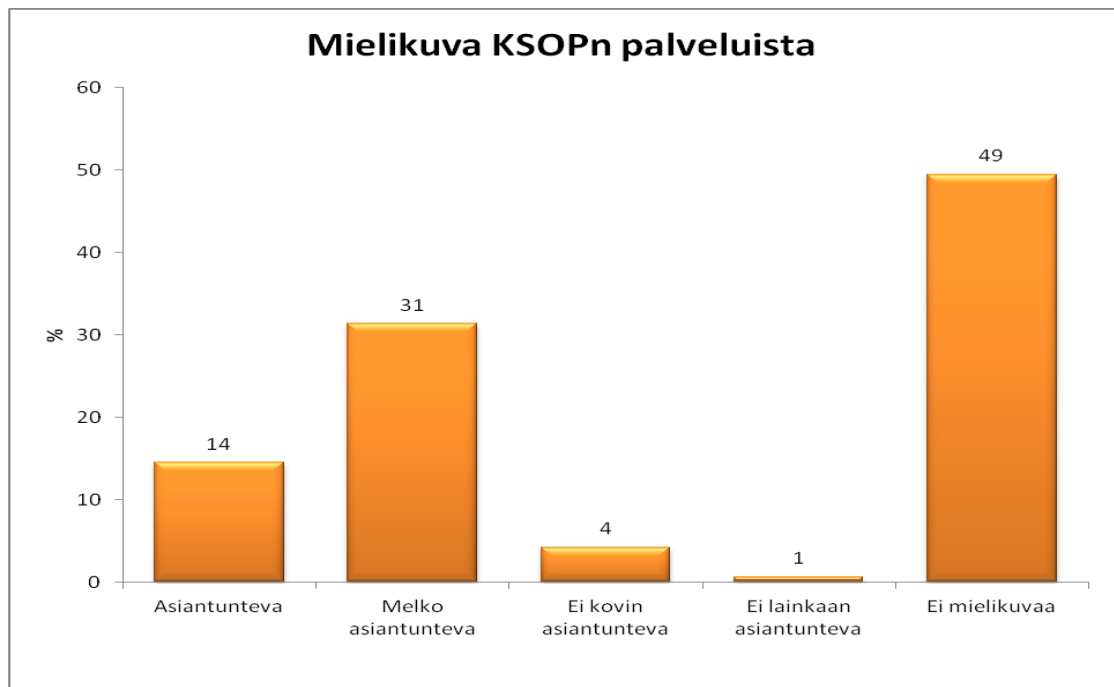
	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Ei	33	20
Kyllä, pankista	117	70
Kyllä, vakuutusyhtiöstä	16	10
Kyllä, muualta	0	0
Yht.	166	100
N:	166	

KUVIO 25. Ristiintaulukointi sukupuolten välisistä eroista eläkesäästämisen tarjoamisessa.

Suurimmalle osalle (70 prosentille) vastaajista oli tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä pankista. 10 prosentille vastaajista vapaaehtoista eläkesäästämistä oli tarjottu vakuutusyhtiöstä, ja 20 prosentille sitä ei ollut tarjottu ollenkaan. Teemahaastatteluiden vastaukset tukivat kyselytutkimuksen tulosta. Haastateltavista useimmalle oli tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä pankista. Muutamille sitä oli tarjottu vakuutusyhtiöstä ja joillekin sijoituspalveluyhtiöistä.

Ristiintaulukoinnissa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneissa naisten ja miesten välillä ei juurikaan ollut eroa siinä, oliko heille tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä. Eron huomasi ainoastaan siinä, että niistä vastaajista, joille vapaaehtoista eläkesäästämistä oli tarjottu vakuutusyhtiöstä, 62 prosenttia oli naisia ja 38 prosenttia miehiä.

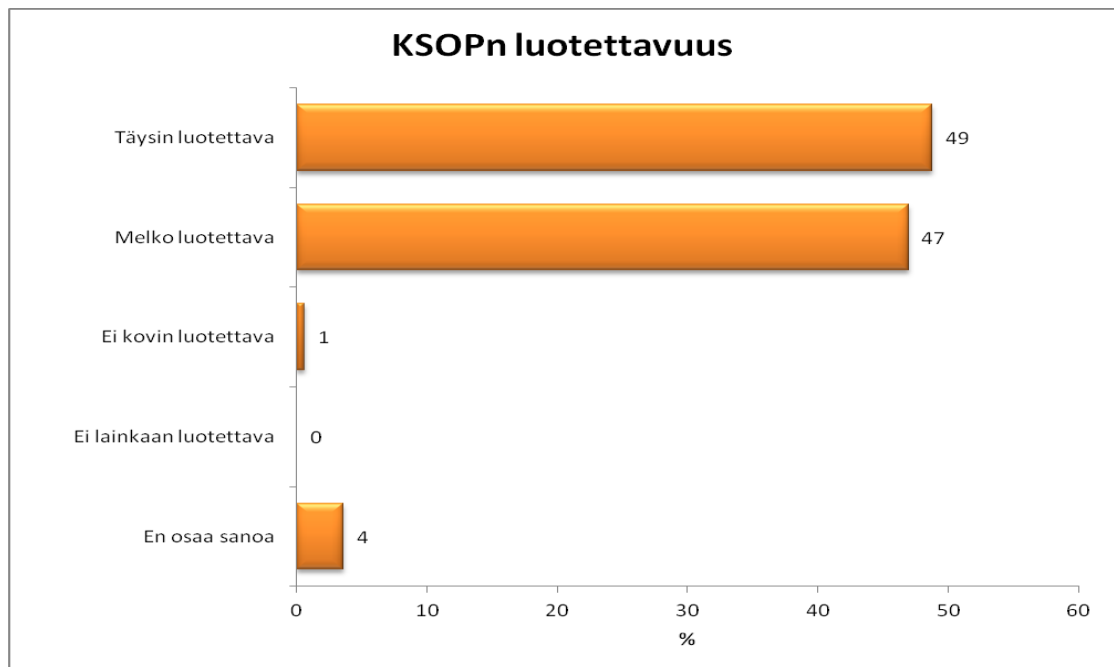

KUVIO 26. Millainen mielikuva sinulla on Keski-Suomen Osuuspankin eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista?

TAULUKKO 15. Mielikuva KSOP:n eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Asiantunteva	24	14
Melko asiantunteva	52	31
Ei kovin asiantunteva	7	4
Ei lainkaan asiantunteva	1	1
Ei mielikuvaa	82	49
Yht.	166	100
N:	166	

Valtaosalla vastaajista (49 prosentilla) ei ollut mielikuvaa Keski-Suomen Osuuspankin eläkesäästämiseen liittyvistä palveluista. Noin kolmas osa vastaajista (31 prosenttia) piti Keski-Suomen Osuuspankin eläkesäästämiseen liittyviä palveluita melko asiantuntevina ja 14 prosenttia asiantuntevina.

KUVIO 27. Kuinka luotettava Keski-Suomen Osuuspankki mielestäsi on? (N=166).

TAULUKKO 16. KSOP:n luotettavuus.

	<i>Lkm</i>	<i>%</i>
Täysin luotettava	81	49
Melko luotettava	78	47
Ei kovin luotettava	1	1
Ei lainkaan luotettava	0	0
En osaa sanoa	6	4
Yht.	166	100
N:	166	9

Lähes puolet (49 prosenttia) vastaajista piti Keski-Suomen Osuuspankkia täysin luotettavana ja melko luotettavana myös melkein puolet (47 prosenttia). Vain yksi prosentti ei pitänyt Keski-Suomen Osuuspankkia kovin luotettavana ja neljä prosenttia ei osannut sanoa.

9.3 Avoimet kysymykset

Kerro vapaasti ajatuksiasi PS-tilistä. Pitkäaikaissäätämisen tuote, jonka kautta mahdollisuus sijoittaa joustavasti seuraaviin: talletus, rahastot, osakkeet, indeksilainat.

Kyselyyn osallistuneita pyydettiin kertomaan vapaasti omia ajatuksiaan PS-tilistä. Kysymyksen jälkeen oli lyhyt kuvaus PS-tilistä, jolla varmistettiin, että kysymys on ymmärrettävä. Vastauksissa PS-tilissä nähtiin paljon positiivisia asioita. Muun muassa eräs vastaajista kertoi haluavansa hankkia lisää tietoa ja halusi tutustua tuotteeseen tarkemmin. Erään toisen vastaajan mielestä pitkäaikaissäätäminen kuulostaa hyvältä, koska pienellä summalla voi vuosien mittaan saada suuren summan, ja lisäksi on hyvä, että on erilaisia sijoituskohteita. PS-tili nähtiin myös helppona niille, jotka eivät itse jaksaa perehtyä sijoitusvaihtoehtoihin tarkemmin. Lisäksi tuotteen joustavuutta keuhuttiin. Joku kertoi myös, että on vakavasti harkinnut ottavansa PS-tilin, mutta aika ei ole riittänyt asian toteuttamiseksi. PS-tilissä keuhuttiin myös sen talletusominaisuutta. Joissakin vastauksissa PS-tiliä verrattiin eläkevakuutukseen ja PS-tili nähtiin houkuttelevampana vaihtoehtona. PS-tili nähtiin myös halpana ja yksinkertaisena, mutta ei kuitenkaan kovin tuottavana.

PS-tilissä nähtiin myös negatiivisia asioita. Muun muassa erään vastaajan mielestä systeemi on liian kankea ja sidottu ja jonkun mielestä kulut ovat liian korkeat. Monet näkivät huonona asiana sen, että rahat ovat sidottuina pitkäksi aikaa. Myös se, että verotus on saattanut muuttua säästöaikana, sai kritiikkiä. Joku mainitsi myös, että tuntuu epävarmalta, kun voi menettää kaiken. Joku kertoi, ettei ole kiinnostunut kyseisestä tuotteesta vaan tekee itse osake- ja rahastosijoitukset. Jollakin oli sellainen mielikuva, että PS-tili olisi joustamaton ja kallis. PS-tilin rakennetta moitittiin raskaaksi ja joku kertoi tarvitsevänsä rahat käyttöön ennen eläkeikää. Useat kertoivat myös, että eivät tiedä tuotteesta kovinkaan paljoa.

Kerro vapaasti ajatuksiasi vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta. Eläkevakuutuksen avulla täydennät lakisääteistä eläkettäsi ollessasi eläkkeellä.

Kyselyyn osallistuneita pyydettiin kertomaan vapaasti omia ajatuksiaan vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta. Kysymyksen jälkeen kerrottiin, että eläkevakuutuksen avulla on mahdollista täydentää omaa eläkettään. Vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa ei nähty kovinkaan paljoa positiivisia asioita. Hyviksi puoliksi kuitenkin mainittiin esimerkiksi joustavuus ja se, että rahastoja voi muuttaa helposti eläkevakuutuksen sisällä. Lisäksi eläkevakuutus nähtiin tarpeellisena, koska lakisääteinen eläke on niin pieni.

Negatiivisia kommentteja tuli reilusti. Vapaaehtoinen eläkevakuutus koettiin muun muassa monimutkaiseksi ja epävarmaksi. Eräs vastaajista mainitsi myös, että varoja pitäisi pystyä nostamaan ennen virallista eläkeikää, jotta voisi halutessaan jäädä aikaisemmin eläkkeelle. Kritiikkiä saivat myös kulut, verokohtelun epävarmuus sekä liian tiukat ehdot. Myös eläkevakuutuksien kohdalla monet mainitsivat, etteivät tiedä tuotteesta kovinkaan paljoa.

10 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää syitä, miksi vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio on romahtanut lähivuosina verohelpotuksista huolimatta. Toimeksiantajana oli Keski-Suomen Osuuspankki, ja kaikki tutkimukseen osallistuneista olivat Keski-Suomen Osuuspankin asiakkaita. Tarkoituksena oli, että tulosten avulla toimeksiantaja pystyisi kehittämään omaa toimintaansa vapaaehtoisen eläkesäästämisen tarjoajana. Tutkimus toteutettiin tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja tekemällä aiheesta kyselytutkimus sekä teemahaastatteluita toimeksiantajan asiakkaista valitulle kohderyhmälle.

Kyselytutkimuksen avulla kysyttiin kohderyhmän mielipiteitä ja ajatuksia vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä ja syitä siihen, miksi he eivät ole aloittaneet säästämistä eläkepäivien taloudellista turvaa varten.

Kun tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin heidän varautumisestaan eläkei-
kaan, kävi ilmi, että suurin osa ei ollut varautunut eläkeaikaan mitenkään tai
että heillä oli talletuksia, jotka eivät kuitenkaan varsinaisesti olleet säästössä
eläkeaikaa varten. Suurin osa oli saanut tietoa vapaaehtoisesta eläkesäästä-
misestä pankista ja valtaosan mielestä tietoa aiheesta oli saatavilla tarpeeksi,
jos vain viitsi itse etsiä.

Useimmat tutkimukseen osallistuneista eivät olleet aloittaneet eläkesäästämis-
tä, ja yleisin syy siihen oli se, että asia ei tunnu ajankohtaiselta juuri nyt. Kiin-
nostuksen esteinä nähtiin myös se, että ei tiedetä, koska pääsee eläkkeelle, ja
lisäksi vapaaehtoisen eläkesäästämisen kuluja ja sitovuutta kritisoitiin vahvas-
ti. Suurin osa kertoi, että arvostaa tuotteissa, joiden avulla voi säästää itsel-
leen lisäeläkettä, eniten pieniä kuluja. Muita tärkeitä ominaisuuksia vastaajien
mielestä olivat helppous, joustavuus ja veroetu. Kun tutkimukseen osallistu-
neilta kysyttiin, minkälaisina he pitävät nykyisiä eläkesäästämisen muotoja,
suurin osa ei osannut sanoa. Tutkimuksen aikana kävikin ilmi, että vastaajat
eivät kovin tarkkaan tienneet, minkälaisia PS-tili ja eläkevakuutus ovat. Nykyi-
siä eläkesäästämisen muotoja pidettiin myös liian sidottuina. Lisäturvan mää-
rää kysyttäessä, suurin osa vastaajista ei osannut arvioida, paljonko he tarvit-
sivat lakisääteisen eläkkeen päälle. Useimmat tutkimukseen osallistuneista
olisivat valmiita säästämään lisäeläkkeeseen 50–100 euroa kuukaudessa.

Valtaosalle vastaajista vapaaehtoista eläkesäästämistä oli tarjottu pankista.
Kysyttäessä mielikuvaa toimeksiantajan Keski-Suomen Osuuspankin elä-
kesäästämiseen liittyvistä palveluista, suurin osa vastasi, ettei heillä ole mieli-
kuvaa asiasta. Noin kolmas osa kuitenkin piti toimeksiantajan aiheeseen liitty-

viä palveluita melko asiantuntevina. Suurin osa myös kertoi, että piti toimeksiantajaa täysin luotettavana.

Haastatteluissa suurin osa vastaajista kertoi, että mediassa on yritetty maalata vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä positiivinen kuva, mutta kuitenkin käytännön esimerkit, kuten Internetin keskustelupalstoilla käydyt keskustelut, kertovat toista. Kysyttäessä mielikuvaa vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä haastateltavat viittasivat muun muassa vuosia sitten sattuneeseen tapaukseen, jossa kuuluisa tanssinopettaja menetti eläkevakuutuksella merkittävän summan rahaa. Tällaiset esimerkit tuntuivat olevan vahvasti haastateltavien mielessä. Lisäksi haastatteluista kävi ilmi, että suurimman osan mielestä syyt, miksi he eivät halunneet aloittaa vapaaehtoista eläkesäästämistä, olivat lakiin liittyviä syitä. Päälimmäisenä syynä oli se, että varat ovat sidottuina eläkeikään asti ja eläkeikä voi muuttua vielä moneen kertaan. Lisäksi kritisoitiin veroedussa sitä, että pääomatuloveroprosentti voi muuttua.

Koska tutkimuksessa kävi ilmi, että monet eivät vielä halua ajatella eläkei-kaan liittyviä asioita, pitäisi mielestäni ihmisten mielenkiinto aiheeseen jollakin tapaa herättää. Lisäksi mielestäni olisi tärkeää löytää keinoja kannustaa ihmisiä säästämään itselleen lisäeläkettä, koska tulevaisuudessa eläkkeiden määrät tulevat laskemaan entisestään.

Tässä tutkimuksessa haastavaa oli se, että kirjallisuutta tutkimuksen aiheeseen liittyen oli saatavilla hyvin vähän. Eläkevakuutuksista löytyy hyvin kirjallisuutta, mutta koska PS-laki on vasta noin kaksi vuotta vanha, pitkäaikaissäästämisestä ei kirjallisuutta paljoa löydy. Lisäksi aiempia tutkimuksia aiheesta ei löytynyt.

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on tälläkin hetkellä ollut puheenaiheena mediassa, sillä vapaaehtoisen eläkesäästämisen veroetua ollaan jälleen rajaamassa. Vastaisuudessa verovähennysoikeus tulee koskemaan vain sellai-

sia sopimuksia, joissa säästöjä voi alkaa nostamaan vasta eläkeiän ylärajalla. (Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio romahtanut, 2012.) Tällä pyritään edesauttamaan työurien pidentämistä, mutta mieleen tulee, että onkohan tämä sittenkään oikea keino siihen. Aiemmillakin uudistuksilla on saatu aikaan ainoastaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen romahtaminen. Mielestäni nyt olisi tärkeää keksiä jotakin, joka kannustaisi ihmisiä tekemään pidemmän työuran sekä säästämään itselleen lisäeläkettä.

LÄHTEET

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Kananen, J. 2008. Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Keski-Suomen Osuuspankin vuosikatsaus 2011. 2012.

Niiranen, V. 2006. Pitkäaikaissäästämisen verotuki – eläkesäästämisen verotuksesta. Helsinki: Finva.

OP-Eläkesäästön tuoteseloste 2012.

OP-Henkivakuutuksen tuoteseloste 2012.

Poikonen P., Silvola T. 2010. Eläkesäästäminen. Helsinki: Finva.

Elektroniset lähteet:

Aamulehti. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio romahtanut. Viitattu 30.4.2012.

<http://www.aamulehti.fi/Talous/1194732614304/artikkeli/vapaaehtoisen+elake+saastamisen+suosio+romahtanut.html>

Eläketurvakeskus. 2012. Elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeen määrään. Viitattu 15.4.2012. <http://www.etk.fi/fi/service/elinaikakerroin/256/elinaikakerroin>

Eläketurvakeskus. 2012. Kokonaiseläke 2012. Viitattu 10.4.2012.

http://www.etk.fi/fi/gateway/PTARGS_0_2712_459_440_3034_43/http%3B/content.etk.fi%3B7087/publishedcontent/publish/etkfi/fi/julkaisut/katsaukset_ja_selvitykset/katsaukset/kokonaiselake_2012_tyoelake__kansanelake_ja_verotus_7.pdf

Fine. 2011. Vakuutus- ja rahoitusvalvonta. Eläkesäästäminen 2011. Viitattu 10.12.2011. <http://www.fine.fi/userfiles/file/elakesaastaminen2011.pdf>

Turun sanomat. 2011. Eläkesäästämisen suosio romahtanut ennätysalás. Viitattu 9.12.2011.

<http://www.ts.fi/uutiset/talous/239262/Elakesaastamisen+suosio+romahtanut+ennatysalás>

Verohallinto. 2012. Pitkäaikaissäästämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. Viitattu 6.1.2012. http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahjan_saaminen_ja_antaminen/Pitkaaikaissaastamissopimuksen_ja_vapaae%2812329%29#Maksujen%20vahentaminen

Veronmaksajat. Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut 2012. Viitattu 29.3.2012.
<http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/omatveroasiat/elakejatyottomyysvakuutusmaksut2012/>

LIITTEET

Liitteinä haastattelukutsu sekä kysely, joka kohderyhmälle lähetettiin.

**Osallistu, niin
saat leffaliput!**

29.12.2011

Tutkimuskohteenani on vapaaehtoinen eläkesäästäminen

Hyvä Keski-Suomen Osuuspankin asiakas. Sinut on valittu mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan vapaaehtoista eläkesäästämistä.

Olen Jyväskylän ammattikorkeakoulun Liiketalouden koulutusohjelman opiskelija ja teen opinnäytetyötä yhteistyössä Keski-Suomen Osuuspankin kanssa. **Osallistumisesi on tutkimuksen suorittamisen kannalta erittäin tärkeää.**

Voit ilmoittautua haastatteluun sähköpostitse **13.1.2012** mennessä alla mainittuun osoitteeseen. Kerrothan ilmoittautumisen yhteydessä ikäsi ja oletko päätoiminen opiskelija, työssäkäyvä vai jokin muu.

Haastattelut kestävät noin tunnin verran ja tarjolla on virvokkeita. Kaikki haastatteluun osallistuvat saavat kiitokseksi osallistumisesta kaksi Finnkinon elokuvalippua.

Haastattelut järjestetään aikavälillä 16.1 – 20.1.2012 Keski-Suomen Osuuspankin pääkonttorilla, osoitteessa Kauppakatu 22, 40100 Jyväskylä. Tarvittaessa haastattelut voidaan myös järjestää muussa siihen soveltuvassa rauhallisessa paikassa. Pyrin suorittamaan haastattelut arkisin kello 10–16.30 välillä, erikseen sovittaessa myös muuna aikana. Ilmoittautuessasi sähköpostitse voit esittää toiveen sinulle sopivasta ajankohdasta.

Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja haastateltavien henkilöllisyys pidetään salassa. Lisätietoja annan tarvittaessa sähköpostitse. Osoitetietosi olen saanut Keski-Suomen Osuuspankin asiakasrekisteristä.

Tervetuloa mukaan! Osallistumisestasi on minulle korvaamaton apu.

Ystävällisin terveisin

Jenni Strömberg
jenni.stromberg@op.fi

OPINNÄYTETYÖ, kysely : Vapaaehtoinen eläkesäästäminen.

Vastaa oheiseen nuorten aikuisten vapaaehtoista eläkesäästämistä koskevaan kyselyyn.

Kysely on osa Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijan opinnäytetyötä. Tutkimuskysely tehdään yhteistyönä Keski-Suomen Osuuspankin kanssa.

Vastaaminen kestää vain muutaman minuutin ja tapahtuu täysin nimettömänä. Vastauksesi on tutkimuksen kannalta erittäin tärkeä.

Kiitos ajastasi.

Jatka!

1. Ikä:

- 25-29
 30-34
 35-40

2. Sukupuoli:

- Mies
 Nainen

3. Koulutus, viimeisin suoritettu tai mitä opiskelet nyt:

- Peruskoulu
 Toisen asteen koulutus
 Alempi korkeakoulututkinto
 Ylempi korkeakoulututkinto
 Muu, mikä _____

4. Asema nyt:

- Työntekijä / Toimihenkilö
 Johtavassa asemassa
 Yrittäjä
 Opiskelija
 Työtön
 Asepalveluksessa / Siviilipalveluksessa
 Äitiyslomalla / Hoitovapaalla / Vanhenmpainvapaalla
 Muu, mikä _____

5. Miten olet varautunut eläkeikaan lakisääteisen eläketurvan lisäksi? Monta vastausta sallitaan:

- Talletuksilla (tileillä olevat varat)
 Ps-tiillä (Pitkäaikaissäästämisen tuote, jonka kautta mahdollisuus sijoittaa joustavasti seuraaviin: talletus, rahastot, osakkeet, indeksilainat.)
 Eläkevakuutuksella (Eläkevakuutuksen avulla täydennät lakisääteistä eläkettäsi eläkkeelläoloaikana.)
 Rahastoilla
 Osakesijoituksilla
 Sijoitusasunnolla

- Perinnöllä
- Metsäsijoituksilla
- Oman yrityksen kautta
- En ole varautunut eläkeaikaan
- Jotenkin muuten, miten? _____

6. Mistä olet saanut tietoa vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä? Monta vastausta sallitaan.

- Pankista
- Mediasta; lehdet, tv, yms.
- Internetistä
- Kavereilta, ystäviltä, perheenjäseniltä
- En mistään
- Muualta mistä? _____

7. Onko mielestäsi tietoa vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä saatavilla riittävästi?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

8. Ajatuksesi vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä:

- Eläkesäästäminen on tärkeää, harkitsen aloittamista.
- Eläkesäästämien on tärkeää, olen aloittanut säästämisen.
- Asia ei tunnu ajankohtaiselta juuri nyt.
- En ole kiinnostunut eläkesäästämisestä.
- Muu vastaus _____

9. Mikäli et ole kiinnostunut vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä, miksi? Monta vastausta sallitaan.

- Säästän muulla tavalla.
- En tiedä, koska pääsen eläkkeelle.
- En tiedä eläkesäästämisestä riittävästi.
- Pelkään menettäväni rahani.
- En ole tyytyväinen eläkesäästämisen ehtoihin.
- Eläkesäästämisen kulut ovat liian korkeat.
- Taloudellinen tilanne tällä hetkellä ei tue säästämistä.
- Muu vastaus _____

10. Mitä arvostat tuotteessa, jonka kautta voit säästää itsellesi lisäeläkettä? Monta vastausta sallitaan.

- Helppoutta
- Joustavuutta
- Pieniä kuluja
- Monipuolisia vaihtoehtoja sijoittaa säästämiäni varoja
- Veroetua
- Jotakin muuta, mitä? _____

11. Minkälaisena koet nykyiset vapaaehtoiset eläkesäästämismuodot? Monta vastausta sallitaan.

- Joustavina
- Monipuoliset sijoitusvaihtoehdot
- Saa hyvän edun verotuksessa
- Nykyaikaisina
- Vaikeaselkoina
- Kalliina
- Liian sidottuina
- En osaa sanoa

Muunlaisina, millaisina? _____

12. Paljonko haluaisit lisäturvaa lakisääteisen eläkkeesi päälle?

- 200–400 € / kk
 400–600 € / kk
 600–800 € / kk
 En osaa sanoa
 Jokin muu summa, mikä _____

13. Minkä verran olisit valmis säästämään kuukaudessa lisäeläkkeeseen?

- 50–100 €
 100–150 €
 150–200 €
 En osaa sanoa
 Jokin muu summa, mikä _____

14. Onko sinulle tarjottu vapaaehtoista eläkesäästämistä?

- Ei
 Kyllä, pankista
 Kyllä, muualta - mistä? _____

15. Kerro vapaasti ajatuksiasi PS-tilistä.

Pitkäaikaissäästämisen tuote, jonka kautta mahdollisuus sijoittaa joustavasti seuraaviin: talletus, rahastot, osakkeet, indeksilainat.

16. Kerro vapaasti ajatuksiasi vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta.

Eläkevakuutuksen avulla täydennät lakisääteistä eläkettäsi eläkkeellöoloaikana.

17. Vapaa sana:

18. Millainen mielikuva sinulla on Keski-Suomen Osuuspankin ELÄKESÄÄSTÄMISEEN liittyvistä palveluista? Mielestäni:

- Asiantunteva.
 Melko asiantunteva.
 Ei kovin asiantunteva.
 Ei lainkaan asiantunteva.

Ei mielikuvaa.

19. Kuinka luotettava Keski-Suomen Osuuspankki mielestäsi on? Mielestäni:

- Luotettava.
- Melko luotettava.
- Ei kovin luotettava.
- Ei lainkaan luotettava.
- En osaa sanoa.

Paina vielä **Lähetä -painiketta, jotta vastauksesi tulee perille.**